

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra antropologie a zdravotní pedagogiky

Bakalářská práce

Valérie Štoksová

Speciální pedagogika pro 2. st. ZŠ a SŠ a výchova ke zdraví

Vyprávění pohádek jako prostředek prohloubení mezigeneračních vztahů
dětí a seniorů

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PaedDr. et
Mgr. Marie Chráskové, Ph.D. a použila jen uvedené informační a odborné zdroje.

Olomouc 12. června 2019

Podpis

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat mé vedoucí práce PaedDr. et Mgr. Marii Chráskové, Ph.D. za její spolupráci, ochotu a cenné rady při psaní této práce.

Obsah

Úvod	5
1 Cíle práce	7
2 Teoretická část	8
2.1 Čtenářská gramotnost	8
2.1.2 Rozvíjení čtenářské gramotnosti	9
2.1.3 Vliv četby	10
2.1.4 Metody využívané při čtení	11
2.2 Literatura pro děti	12
2.2.1 Pohádky	13
2.2.2 Kniha jako nástroj terapie a učení	14
2.3 Rodina	16
2.3.1 Rodina a výchova dětí	16
2.3.2 Prarodiče	17
2.4 Mezigenerační vztahy	19
2.4.1 Mezigenerační učení	21
2.4.2 Aktivní život seniorů	22
2.5 Celé Česko čte dětem	24
2.5.1 Projekty podporující čtení v jiných vybraných zemích	25
2.5.2 Babička a dědeček předčítají dětem	27
3 Empirická část	29
3.1 Cíle výzkumného šetření	29
3.1.1 Výzkumné otázky	29
3.1.2 Výzkumné předpoklady	29
3.2 Kvalitativní metody výzkumu	30
3.2.1 Charakteristika výzkumného vzorku	31
4 Realizace výzkumu a interpretace získaných dat	31
4.1 Interpretace dat	31
4.1.1 Interpretace rozhorů s dětmi ve školní družině	32
4.1.2 Zhodnocení výzkumných předpokladů u respondentů	34
4.1.3 Interpretace rozhovoru se seniorkami	36
4.1.4 Zhodnocení výzkumných předpokladů u respondentek	39
4.2 Závěr výzkumného šetření	41
Závěr	43
Referenční seznam	44
Seznam grafů a tabulek	48
Souhrn	49
Summary	50
Seznam příloh	51
Příloha 1 – Otázky rozhovoru pro žáky	52
Příloha 2 – Otázky rozhovoru pro seniorky	53
Příloha 3 – Obrázek loga společnosti Celé Česko čte dětem	54
Anotace	55

Úvod

„Nejbezpečněji se cítíme, máme-li kolem sebe někoho, kdo nás má rád, kdo k nám patří, na koho se můžeme spoléhat. Takovými dárci citové jistoty jsou především rodiče svým dětem.“ (Matějček, 2017, s. 22).

Předčítání pohádek může být příjemným rituálem. Prostřednictvím čtení se rozvíjí zejména sociální vztahy rodičů a dětí. Čtení knih buduje důvěru a upevňují se vzájemné vztahy. Pravidelné čtení rozšiřuje vědomosti, posiluje sebevědomí a může být i určitou výchovnou metodou. Knihy poskytují dětem zábavu i poučení, probouzí jejich přirozenou zvědavost a představivost. Předčítání má vliv na rozvíjení komunikačních schopností, umění zformulovat myšlenku a především na emocionální vývoj dítěte. Při vyprávění pohádky záleží na způsobu vyjadřování, emocích v projevu a celkovém projevu. Čtením se utváří návyk číst si i v dospělosti. Četba může být relaxací a vyplněním volného času.

Knihy jsou velmi důležité pro děti a jejich správný vývoj. Četba knih vede k rozšiřování slovní zásoby a celkovému přehledu. Fasnerová (2018) tvrdí, jak je vztah ke knihám velmi důležitou složkou čtenářské gramotnosti. Čtení rozšiřuje a obohacuje svět dítěte i dospělého člověka. *„V pohádkách například nachází vyjádření naše kulturní dědictví, které je skrze ně sdělováno dětské mysli.“ (Bettelheim, 2000, s. 16).*

Výbornými vypravěči pohádek pro děti bývají prarodiče. Mají nadhled nad spoustou věcí, dokáží pochopit dětský svět a společné čtení pohádek bývá velmi hezký rituál, který vztah mezi prarodiči a jejich vnuky upevňuje. Stárnoucí člověk potřebuje být součástí okolního dění. Pokud zůstane osamocený, potom ztrácí sociální kontakt se svým okolím. Se stárnutím a přibývajícím věkem se každý jedinec vyrovnává jinak. Někteří se ve stáří změní a stávají se z nich nepříjemní a agresivní lidé. Může to být vlivem nemoci, životních událostí, změn. Nesmírně důležité jsou pro seniory vztahy s rodinou. Stárnoucí člověk by měl zůstat v kontaktu se svými přáteli a rodinnými příslušníky. Velký význam má udržování vztahů se svým okolím. Mezigenerační vztahy jsou nejvíce posilované nejbližšími vztahy se svými dětmi a vnoučaty. Pokud se stárnoucí člověk cítí potřebný, pak má velkou motivaci k tomu, aby změnil každodenní stereotyp. Vnoučata dávají svým prarodičům spoustu lásky a nabíjí je energií a obyčejnou dětskou radostí. Velmi často se stává, že starý člověk v přítomnosti

malého dítěte pokračuje. Pro vývoj dítěte má velký vliv kontakt s prarodičem, vzájemné vztahy s rodiči a celková rodinná atmosféra.

1 Cíle práce

Cílem této práce je shromáždění základních informací o tom, jaký vliv má četba na vývoj dítěte a rodinné vztahy. Zjištění informací, zda lze prostřednictvím četby navázat důvěrný vztah s rodiči a prarodiči. Pro výzkumné šetření jsem si vybrala projekt Babička a dědeček do školní družiny. Chtěla jsem zjistit, zda má pro děti četba nějaký smysl. Jak vnímají, když jim chodí do školy číst pohádky babičky. U seniorek mě zajímalo, co jim projekt dal a jak vnímají smysl celé akce.

Dílčí cíle

- Jaký má vliv četba na vývoj dítěte?
- Jak se dětem líbí čtení s babičkou ve škole?
- Jaký mají děti vztah ke čtení?
- Jak se líbí seniorkám projekt Babička a dědeček do školní družiny?
- Lze propojit mezigeneračních vztahy prostřednictvím předčítání pohádek?

2 Teoretická část

2.1 Čtenářská gramotnost

Dle Fasnerové (2018) lze chápat čtenářskou gramotnost jako prostředek pro další získávání informací. Umožňuje lidem zapojit se do společnosti a zvyšuje jejich schopnost orientace v informacích. Vášová (1995) uvádí proces čtení jako schopnost vnímat význam čteného textu a porozumění slov v závislosti na jejich formě a obsahu. „*Čtenář čtené často prožívá tak intenzivně, že ztrácí dočasně kontakt s reálným světem kolem sebe a noří se do světa své vlastní imaginace.*“ (Vášová, 1995, s. 57).

Doležalová (2014) rozlišuje podmínky pro rozvoj čtení rozvíjející se již v předškolním vzdělávání, součástí je první etapa spontánní gramotnosti, která je do 3 let věku dítěte. V tomto období je velmi důležité umožnit dětem vizuální kontakt s knihou a obrázky. Dítě využívá pro svůj rozvoj smysly (hmat, čich, sluch). Rozvíjí vlastní způsoby a prostředky k nápodobě dospělého. Období od 3 do 6 let – děti jsou formovány předčítáním v rodinném prostředí a v mateřských školách. Další je etapa elementární čtenářské gramotnosti, která zahrnuje období od 6 do 10 let věku dítěte. Dítě navštěvuje školní prostředí, kde se vzdělává. Navazuje na dovednosti, které získalo dítě v předškolním vzdělávání. Učí se techniky čtení a psaní. Utváří se základy čtenářské gramotnosti. V tomto období jde o omezenou čtenářskou dovednost, která je nazývána tzv. elementární gramotností. Pro některé děti je povinná četba velmi náročná. Ve středním školním věku od 10 do 13 let věku prochází děti etapou základní (bázové čtenářské gramotnosti). V tomto období se plně rozvíjí čtenářská gramotnost. Vytváří se základy funkční gramotnosti prostřednictvím čtení a psaní s porozuměním. Děti mají větší zkušenosti se čtením a psaním. Ve školním prostředí se učí vnímat děj, techniky psaní. Doležalová (2014) doporučuje rozvíjet čtenářství a předčítat i v tomto školním věku. Domnívá se, že všechny děti nejsou na stejné čtenářské úrovni. Některé děti si v tomto období volí četbu podle svých zájmů. Jiné potřebují techniku čtení zautomatizovat.

Čtenářská gramotnost je v současné době spojována s hodnocením vzdělávacích výsledků a měřitelnou vzdělaností populace v jednotlivých zemích. Průcha & Veteška (2014) popisují význam čtenářské gramotnosti, který se netýká pouze četby knih. Tvoří ji vyhledávání informací z různých typů textů, schopnost interpretace významu a zhodnocení obsahu textu, porozumění verbálně sdělovaným informacím, pochopení významu různých schémat, grafů a tabulek.

Pokud nedojde ke zautomatizování techniky čtení, děti ztrácí zájem o četbu a motivaci ke čtení. V období od 13 do 15 let věku prochází jedinci etapou rozvinuté základní čtenářské gramotnosti. Jedinec získává více zkušeností s technikou čtení a psaní. Je schopen lépe rozebírat text z hlediska obsahové stránky. Otevírá se možnosti chápání a prožívání v časových v jiných souvislostech. Doležalová (2014) poukazuje na skutečnost, jak mohou být využívány informace a text ke hlubšímu zpracování pro osobní život. V okamžiku, kdy jedinec dokončil základní vzdělávání a je starší 15ti let, prochází etapou funkční gramotnosti. Doležalová (2014) spatřuje velký význam v získané schopnosti čtenářské gramotnosti, která může napomáhat řešit úkoly denního života.

2.1.2 Rozvíjení čtenářské gramotnosti

Bednářová (2011) upozorňuje na správné rozvíjení dítěte adekvátně jeho věku. Ve své knize zdůrazňuje: „*K rozvoji čtenářských dovedností dítě potřebuje pravidelné čtení a získávání zkušeností.*“ (Bednářová, 2011, s. 78).

Čtenářskou gramotnost je nutné rozvíjet v různých rovinách. Vnitřní potřeba číst vytváří vztah ke čtení a psaní. Četba je součástí běžné komunikace (sociální sítě, chat, blog), nabízí pomoc žákovi v jeho sociálním životě, vztahu k blízké osobě a vytváření obrazu o sobě samém. Může mu poskytnout řešení osobních problémů a umožnit mu nacházet odpovědi na otázky. Ve školním prostředí využívají pedagogové školní rozbory čítankových textů a trénují různé typy čtení. Děti se učí vyhledávat konkrétní informace z novin nebo různých textů. Ve vzdělávacích plánech je zařazeno společné čtení celých knih nebo jiných literárních děl. Vyučující by měl dbát na to, aby žáci porozuměli čtenému textu a měli příležitost vyvodit z nich dané informace a souvislosti. Porozumění textu znamená naučit se správně technicky číst. Tato schopnost je zároveň základem elementárního čtení a psaní získaného v počátcích školní docházky, kdy se žáci učí přečíst správně text a zapisovat si poznámky. Na základě přečteného textu a porozumění jeho významu by měli být žáci schopni vyvodit závěry z přečteného. Z hlediska literárního díla by měl být čtenář schopen pochopit autora, co chtěl ve svém díle sdělit. (<https://clanky.rvp.cz>).

Průcha & Veteška (2014) uvádí čtenářskou gramotnost jako součást funkční gramotnosti. Na základě schopnosti pracovat s informacemi může mít jedinec lepší uplatnění

na trhu práce nebo při dalším vzdělávání. K těmto účelům se využívá mezinárodně přijatá škála přibližující jednotlivé úrovně čtenářské gramotnosti. Provádí se měření čtenářské gramotnosti v populaci mládeže, ale i dospělých. Fungování školské politiky a vzdělávacích systémů v jednotlivých zemích se zjišťuje prostřednictvím mezinárodního šetření PISA (Programme for International Student Assessment). Výzkumu je prezentován jako největší a nejdůležitější mezinárodní šetření, které se zabývá měřením výsledků vzdělávání probíhající v současnosti ve světě. Je zaměřen na úroveň gramotnosti u patnáctiletých žáků, kteří navštěvují převážně poslední ročníky povinné školní docházky. V České republice testování provádí Česká školní inspekce. Šetření se uskutečňuje pravidelně ve tříletých cyklech. (www.csicr.cz).

Čtenářsky gramotný člověk chce sdílet své přečtené poznatky s ostatními čtenáři. Při diskuzi nad čtenými tématy dochází k přemýšlení o shodách a rozdílech. Může jít o pozitivní motivaci sociálními vazbami, kdy prostřednictvím četby lze prohlubovat a zkvalitňovat vztahy s ostatními lidmi. Důležitá je také volba četby přímo pro jeho věkovou kategorii. Čtenář by se měl zajímat o texty, které je schopný pochopit. (<https://clanky.rvp.cz>).

2.1.3 Vliv četby

Říčan (2013) tvrdí, že současná generace dětí se raději dívá na televizi nebo sleduje internet. Četba rozvíjí jazykovou kulturu a vyjadřovací schopnosti. Umožňuje nám vytvořit si vlastní představu příběhu. Pokud si dítě vybírá knihy, tak by měly být přiměřené věku a také výchovně přínosné. Glaser (2012) klade důraz na podporu čtení. Zmiňuje velký význam pravidelného předčítání, které může sloužit jako rituál před spaním. Četba může být prostředkem vyplňující čas, ale také zdrojem informací. Dětská radost se při listování obrázkovými knihami se s přibývajícím věkem oslabuje. Důvodem je konkurence v podobě televizních programů, počítačových her a internetu.

V současné době je velmi rozšířená možnost online čtení prostřednictvím digitálních textů. Díky tomu můžeme využívat technické možnosti této četby, které se značně liší od klasicky tištěné knihy. Moderní technika umožňuje více variant jak pracovat s textem a nemusí se jednat jen o pasivní čtení. Černý (2016) doplňuje možnosti moderních zařízení, ke kterým se řadí specializované čtečky, do kterých lze uložit obsah čtení na pozdější dobu a

čtenář se k nim může kdykoliv vrátit. Čtený text můžeme kopírovat, přidávat do něj poznámky a uložit ho do vybraného zařízení. Černý (2016) upozorňuje na rizika spojená s online četbou. LCD obrazovka vyzařuje světlo, které namáhá naše oči daleko více, než jsme zvyklí. Při večerním čtení přes počítač nebo čtečku se doporučuje mít rozsvícené světlo, aby se oči příliš nezatěžovaly. Z hlediska unavitelnosti očí je nutné dělat v četbě přestávky.

Průcha & Veteška (2014) přibližují čtení jako proces, ve kterém písemný text podněcuje u jedince myšlení, fantazii a emoce. Četba je propojená s řečovými schopnostmi a schopností upevňovat verbální produkci textu. Výuka čtení je prezentována na principu praktické funkčnosti, která má žáka naučit pracovat s čteným textem ve smyslu porozumění informacím. Bednářová & Šmardová (2011) uvádí spojitost mezi oslabeným sluchovým vnímáním a problémy ve čtení, psaní, zapamatování si textu. V předškolním věku má sluchové vnímání zásadní význam pro vývoj řeči. Velmi důležité je předčítání, procvičování sluchového vnímání pomocí čtených příběhů nebo různých pomůcek, které rozvíjejí sluchovou složku dítěte.

2.1.4 Metody využívané při čtení

Dle Kreislové (2008) je předčítání jednou z metod, která rozvíjí sluchové vnímání. Postupnému zdokonalování sluchového vnímání pomáhá četba pohádek dříve, než umějí děti sami číst. Pro sdílené čtení s menšími dětmi je vhodná velká kniha se spoustou obrázků a větším písmem. Při četbě lze rozvíjet příběh a děj prostřednictvím představivosti a fantazie. Ve školním prostředí je velmi často uplatňováno střídavé čtení. Děti se střídají v četbě textu, slov a vět. Kreislová (2008) uvádí čtení jako určitou formu relaxace, která je součástí domácího samostatného čtení. Ve škole mívají děti čtenářské dílny. Přinesou si do školy knihu, kterou mohou představit a krátce ji charakterizovat. Do vyučování je zařazována společná četba, která rozvíjí čtenářské dovednosti a motivuje děti k četbě a zájmu o literaturu. V pokročilé četbě má své místo čtenářský deník se záznamy o přečtených knihách. Dítě by se nemělo do čtení nutit, aby se od čtenářství neodradilo.

Literatura může být zdrojem informací a řešení určitého problému. Výběrem konkrétní knihy může získat jedinec určitou prestiž a posílit své postavení v sociální skupině. Žánrové zaměření a obsah díla může potvrzovat názory člověka a posilovat ho v jeho vlastních postojích. Chaloupka & Nezkusil (1976) uvádí souvislost proměny psychiky dítěte s výběrem

literatury. Četba může podněcovat touhu dítěte po nových faktických poznacích. Může popisovat konkrétní případy lidských vztahů ve společnosti. Vášová (1995) popisuje vhodný literární žánr, jako skvělé vyplnění volného času. Volba témat a textů s odlehčenou tematikou umožňuje pobavení a odreagování. Kniha může mít příznivé účinky na duševní zdraví, právě na tomto základě je postavena biblioterapie. Vášová (1995) upřesňuje, že jde o podpůrnou metodu, která je zařazována při léčbě onemocnění psychického, nervového nebo somatického zaměření.

2.2 Literatura pro děti

Od raného dětství může rodič budovat v dítěti zájem o četbu. Mezi nejčastější metodické přístupy patří prohlížení obrázkových knížek s texty, popis děje dle obrázků a vyprávění smyšlených příběhů. Bednářová (2011) popisuje prospěšnost předčítání, které prospívá nejen dětem, ale i jejich rodičům. Dochází k upevnění vzájemných vztahů a posilování vztahu ke čtení. Četba knih může být pro rodiče i děti velmi příjemně strávená chvíle. Dítě by se mělo naučit ovládat techniku čtení a upevňovat schopnost porozumění čtenému textu. Lze přikládat obrázky k psanému slovu a doplňovat to otázkami. Může se vynechat část textu a nechat dítě, aby ho doplnilo. Rozvíjí se u něj fantazie a představivost. Knihy se mohou stát zdrojem informací, zábavy a poučení. Kišová & Malá (2012) sdělují význam říkadla jako prostředku k rozvoji řeči a rozšiřování slovní zásoby. Velmi důležité je začít na dítě mluvit, zpívat mu a povídat říkadla. Slovní spojení, které se propojuje s pohybem, přispívá ke správnému vývoji mozku a motorických schopností.

Dětská folklórní říkadla jsou velmi důležitá při počátečním rozvoji řeči dětí. Jejich koncepce je velmi jednoduchá s ohledem na jejich vývojovou fázi. Princip je založen na předřikávání textů, slabik a zvuků některým z rodičů a následně bývají opakovány dítětem. Smyslem říkadla je rozvíjet sluchovou a řečovou složku u dětí. Text říkadla je ustálen dlouholetou tradicí. Jejich obsah je obohacen motivy, které představují přesnou nápodobu reálných zvuků. Chaloupka & Nezkusil (1976) uvádí, že říkadla jsou bezprostředně spjata s dětským světem. Mohou doprovázet konkrétní dětskou činnost a zároveň plnit praktickou funkci. Při produkci textů se zapojuje motorika dítěte s mluveným projevem. Sládek, Rais, Kožíšek se zasloužili o vývoj umělé poezie pro děti. Řadíme k nim také František Hrubína, Vítězslav Nezvala a František Halase. Zajímavým žánrem pro děti mohou být dobrodružné

knihy, které umožňují únik od reality. K nejznámějším autorům patří Karel May, jehož díla se dočkala filmové podoby.

Mezi spisovatele současné literární tvorby pro děti patří: Adolf Dudek, Daniela Krolupperová, Zuzana Pospíšilová, Miloš Kratochvíl, Jiří Žáček a další. Děti současné generace nemají k četbě knih takový vztah jako jejich rodiče. Někteří sledují raději počítač a četba je nebaví. Ve spoustě případů bývá volný čas dětí vyplněn sledováním televize a hraním různých počítačových her. Bettelheim (2000) popisuje, jak je důležité správně zvolit příběh, který upoutá pozornost dítěte a dokáže v něm probudit zvědavost. Pokud má být četbou obohacen vnitřní svět dětí, musí v nich probudit fantazii, nabídnout odpovědi na otázky a zároveň něco předat.

2.2.1 Pohádky

Pohádky poskytují dětem zábavu a napětí, rozšiřují představivost pomocí obraznosti dějů a zápletek. Pro pohádky je typický dobrý konec, přestože se někdy hlavní hrdina musí ubránit nebezpečí. Děj se nachází mimo reálný svět a díky tomu umožňuje charakter postav určitý odstup. Bettelheim (2000) upozorňuje, že dítě může pohádkový příběh prožívat společně s autorem a na základě vlastní představivosti domýšlet jednotlivé motivy a rozvíjet vlastní fantazii. Pohádka patří k literárním útvarům, pro které je typická dějová výstavba zakládající se na vypravěčském slohovém postupu. Pohádkový příběh postupuje v časové posloupnosti od zápletky k rozuzlení příběhu. „*Pohádka poskytuje dítěti zábavu i poučení o něm samém a podporuje osobnostní růst.*“ (Bettelheim, 2000, s. 15).

Chaloupka & Nezkusil (1976) zmiňují existenci protikladných principů dobra a zla, krásy a ošklivosti na základě dějové linie, jde o zprostředkování fikce prostřednictvím pohádky. Zaměření celého příběhu může rozkrýt konflikty a situace. Prostřednictvím kouzel a nadpřirozených bytostí nabízí pohádka možnost akceptovat příběh. Nevolová (2017) uvádí, že u dítěte se prostřednictvím rozvoje řeči vyvíjí také schopnost vnímat a reprodukovat příběhy. Dítě se učí dělit o zkušenosti s lidmi ze svého okolí. Později se může rozvinout vlastní fantazie dítěte. V důsledku toho může mít dítě potřebu vymýšlet vlastní pohádkové příběhy a zápletky. Nevolová (2017) dodává, aby byly dítěti nabízeny příběhy a četba na základě jeho vývoje. V důsledku toho může být podněcována jeho představivost a rozvíjeny rozumové schopnosti. Postupně může být dítě schopno najít řešení konkrétních problémů

prostřednictvím čteného příběhu a jeho hrdinů. Všechny tyto podstatné části splňují lidové pohádky. Poslech příběhu může být i určitou formou relaxace.

Horáková Hoskovcová & Suchochlebová Ryntová (2009) zmiňují funkci pohádky, která umožňuje setkání se sebou samým na symbolické rovině. Jde o srovnání vlastního života, prožitků, pocitů právě s pohádkovým hrdinou. Prožívání děje umožňuje dítěti vymezit vlastní postoje, názory a hodnoty. Každý pohádkový příběh umožňuje dostat se za hranice běžné přímé zkušenosti. Pohádkový děj by měl být zábavný a příběh by měl být také pro svého posluchače poučením a uvědoměním si příčin a souvislostí ve světě.

Bettelheim (2000) upozorňuje na význam pohádkového příběhu umožňující dítěti objevovat vlastní identitu, fantazii a vnitřní svět. Smyslem pohádek je předat dětem poselství a naději. Dějová linie pohádek ukazuje, jak může být dobrý život a i přes nepřízeň osudu dosažitelný. Myšlenka je předat dětem poučení, aby se nenechaly odradit překážkami, spory a nebály se jim postavit. Dokázaly překonat sami sebe a využily nepříjemné zkušenosti k poučení. Bettelheim (2000) uvádí jako možnost pro děti nechat se vtáhnout do příběhu. Prožívat s hrdinou všechna úskalí a překážky. Čekat na to, kdy přijde na pomoc dobrotivá síla a podaří se mu zvítězit společně s pohádkovým hrdinou nad zlem. Myšlenka a poučení přichází s tím, že bojácnost, omezení, lenost a vychytralost nikam nevedou. K autorům pohádek patří B. Němcová nebo K. J. Erbena.

2.2.2 Kniha jako nástroj terapie a učení

Kniha a četba může být cestou k nalezení odpovědí na různé otázky. Dále slouží k poučení, ale zároveň může být také součástí relaxace, vzdělávání, a také určitá forma terapie. Mezi terapie, které využívají pozitivní účinek léčby, patří biblioterapie. Ve své knize se Švamberk Šauerová (2018) zmiňuje: *„Biblioterapie využívá léčebného účinku četby. Můžeme se setkat s individuální i skupinovou formou. Proces biblioterapie je zaměřený především na emoční percepci vybraného díla. Smyslem této terapie je reflexe prožívané zátěžové situace na pozadí četby knihy, při níž dochází k uvolnění nahromaděného psychického napětí, k uvědomění si významu prožívané situace, k jejímu přijetí, vyrovnání, též k obnově radosti ze života, podpoře osobní spokojenosti apod. Používá se při pozitivním ovlivňování psychosomatického stavu jedince, posilování psychické odolnosti, při rozvíjení tvořivosti, kritického myšlení, komunikativních dovedností.“* (Švamberk Šauerová, 2018, s.

128). Lze ji přidat k dalším terapeutickým postupům (arteterapie, muzikoterapie, dramaterapie apod.).

Předčítání pohádek umožňuje kontakt vypravěče s dítětem, které poslouchá, a umožňuje zdůraznit dějovou dramatičností příběhu prostřednictvím výrazu hlasu. Součástí pohádkových příběhů se stává moderní doba. Pohádkové postavy komunikují, jednají a řeší problémy současného světa. Problémy lze v pohádkovém příběhu řešit neotřele a neobvykle, protože jde o pohádkovou říši a smyšlenost příběhů, kde kouzla a čáry mají své místo. Dětem je provázanost současné doby a pohádkových kouzel bližší. Šikulová & Rytířová (2006) přibližují možnost se ponořit naplno do vlastní fantazie právě prostřednictvím pohádkového příběhu. Pohádkové postavy mohou mít podobu zvířat i lidí a jejich charakteristika se může podobat dětem a lidem z jejich okolí. Při předčítání pohádek lze využít vlastností postav a využít je k úvahám o vhodnosti a nevhodnosti chování postav v pohádce. Hrdinové se chovají jako lidé, které potkávají na ulici nebo v okolí. Děti mohou dojít díky čteným příběhům ke zjištění, jak to vlastně ve světě chodí. Učí se prostřednictvím příběhu pravidla okolního světa. Svými postoji a hodnotami neseme následky svých činů a případně může přijít i trest. Díky četbě se naplňuje funkce příběhu. Dochází k socializaci a sociálnímu učení, které je s četbou úzce propojeno.

Společně sdílené chvílky při vyprávění pohádky nebo příběhu mají vliv na rozšíření slovní zásoby, chápání souvislostí v kontextu s pohádkovým dějem a schopnost vyjadřovat vlastní názory, prožitky. Hlubší smysl předčítání je proto mnohem podstatnější a hodnotnější. Pohádkový příběh má psychologický význam pro duševní život dítěte. Předčítání je pro dítě, jeho rodiče nebo prarodiče o společně sdílených chvílích v jejich vztahu. Pohádky děti zaujmou a pobaví, ale může jít i o rituál, který se pravidelnou četbou vytvoří. Jedlička (2017) zdůrazňuje význam sdílení pohádkových příběhů jako propojení s daným vývojem dítěte. Zároveň jde o určité předání zkušeností jako součást dědictví, které si nese dítě do budoucnosti a ovlivňuje jeho vývoj. Od útlého věku by měly být dětem zpívány písničky, předčítány hádanky, říkadla, pohádky. Jedlička (2017) sděluje, jak je důležité, aby dítě rozumělo tomu, co se v něm ve vývojovém kontextu děje. Potřebuje se seznamovat s určitými věcmi prostřednictvím své obrazotvornosti, kterou pohádkové příběhy vyvolávají.

2.3 Rodina

Dle Matějčka (1994) jsou malé děti příliš bezmocné a potřebují mít kolem sebe rodinu a lidi, kteří mu poskytnou bezpečí, ochranu a pomoc. Láska obou rodičů a rodinné zázemí je zázračným mechanismem, kterým je vzájemné uspokojování psychických potřeb.

Kvalitní vztahy pozitivně ovlivňují kvalitu rodinného života. Přirozeně podporují další vztahy, které jsou součástí sociální, zdravotní a ekonomické sféry. Správný postoj ke stárnoucí populaci je formován v dětství výchovou. Ve školském vzdělávacím systému by měly být tvořeny takové projekty a akce, které povedou k pochopení seniorů a jejich života. Čeledová, Kalvach, Čevela (2016) uvádí význam mezigenerační spolupráce, která se zabývá různými aktivitami a dotýká se různých vrstev společnosti. Může zlepšovat sociální soudržnost a podporovat vytváření pozitivních mezigeneračních sociálních vazeb prospěšných pro celou společnost.

Medina (2019) popisuje vliv mezigeneračních vztahů pro život seniorů a jejich socializaci ve společnosti. Pravidelný kontakt s rodinou, vnoučaty a přáteli eliminuje případný stres, úzkosti a deprese. Vztahy s rodinou a vrstevníky jim umožňují být součástí společnosti. Kontakt s okolím může poskytnout patřičný nadhled a radu při řešení problémů. Mezigenerační vztahy mohou u seniorů vést ke změnám ve stereotypch a obohatí jejich život (návštěvy společenských akcí, četba zajímavé literatury, poslech nové hudby).

Šmelová & Prášilová (2018) uvádí rodinu, jako fungující jednotku, kde rodiče vychovávají děti a plní vůči nim své povinnosti. Dalším znakem stability rodiny jsou děti respektující rodiče a řád rodiny. „*Podmínkou dobrého vstupu do světa cizích lidí je, že dítě nachází ve své rodině, ve svém domově, ve svých rodičích dostatek lásky a vřelosti, jistoty, podnětů a pocitů bezpečí.*“ (Šmelová & Prášilová, 2018, s. 78).

2.3.1 Rodina a výchova dětí

Šťastný domov vytvářejí především rodiče, prarodiče a všichni, kteří v domácnosti žijí nebo jsou s rodinou v kontaktu. Dle Matějčka (2017) je domov jednou z podmínek spokojeného dětství, které je důležité pro vývoj lidské osobnosti. Pro děti může být

rozhodující osobou z dětství maminka, tatínek nebo prarodiče, ale někdy je to oblíbená teta. Rodina poskytuje dětem sociokulturní zkušenost. Vágnerová (2005) spatřuje důležitost především v rodinném prostředí, které ovlivňuje dítě v biologické a sociální rovině. Pro dítě se stávají rodiče vzorem, formují jeho základní postoj k okolnímu světu a k sobě samému. K vývoji dítěte přispívá určitá míra vzdělanosti rodičů, která se projevuje v jejich výchovném přístupu.

Matějček (2017) je uznávaným odborníkem na dětskou duši a výchovu dětí. Ve své knize se vyjadřuje k výchově dětí a dodává: *„Jedním ze základních předpokladů zdravého duševního vývoje dítěte je, aby vyrůstalo v prostředí citově vřelém a stálém. Na první pohled se to zdá být docela samozřejmé a snadno dosažitelné. Ale přece jen je třeba se nad tím zamyslet a někdy i napsat hodně sil, abychom tyto dvě podmínky splnili. Ta první požaduje, aby rodiče měli své děti rádi. Ta druhá požaduje, aby se měli rádi navzájem. Aby dovedli vytvořit společenství, které bude trvat po celý jejich život a ve kterém bude všem dobře. Všichni členové rodiny tu najdou přístav jistoty, odkud i děti se budou vydávat na dobrodružné výpravy za poznáním světa, ale kam se také budou vždy rády vracet.“* (Matějček, 2017, s. 15).

Říčan (2013) uvádí, že děti se naučí komunikovat nápodobou a rodiče jsou hlavními instruktory komunikace. Rodič by měl vědět, jak se s dítětem dorozumět a chápat jeho potřeby a prosby. Výchovný styl se také projevuje zvolenými výchovnými prostředky a tím, jak rodiče reagují na svoje dítě. V rodině bývají dodržovány zaběhlé rituály, ke kterým mohou patřit pravidelnost večeře nebo čtení před spaním. Je to čas, kdy jsou všichni členové pohromadě. Jak uvádí Čáp & Mareš (2007), způsobem výchovy rozumíme soubor výchovných procesů. Základem jsou emoční vztahy dospělých a dětí. Špaňhelová (2009) dodává, jak je důležitý způsob komunikace a schopnost řešení konfliktů. Dítě má cítit ze strany rodiče připravenost pomoci, že mu není daná věc lhostejná. Děti potřebují zpětnou vazbu k růstu sebevědomí. Povzbuzení je důležité pro vytrvalost a cílevědomost dětí.

2.3.2 Prarodiče

Matějček & Dytrych (1997) popisují, jak může být pohled na prarodiče někdy zkreslující z hlediska chodu a funkce rodiny. Někdy mohou zasahovat do chodu a funkce rodiny, podílet se na procesu výchovy svých vnoučat a ovlivňovat svými postoji i emoční

soužití rodiny. „*Pro dítě je důležité, aby se odpovědi na své otázky dozvědělo v prostředí důvěry, otevřenosti, lásky a porozumění. Takovým prostředím je právě rodina dítěte.*“ (Špaňhelová, 2008, s. 83).

V představách dítěte může být táta největší a nejodvážnější ochránce na světě. Potřebu bezpečí uspokojí maminka náruč, která ho schová před vším nebezpečím. Babička s dědečkem mohou dítěti nabízet příjemný svět vlivnosti a životní moudrosti. Dle Matějčka (2017) by měla být rodina místem, kde se dítě cítí v bezpečí před vším, co by ho mohlo ohrozit. Do dětského světa patří také prarodiče, kteří jsou ve většině případů trpělivější a shovívavější k přání dětí. Matějček (2000) upozorňuje na roli prarodiče, který patří k předchozí generaci a může být v určitých situacích úzkostnější než vlastní rodiče dítěte. Prarodiče mohou mít zastaralé názory, bývají úzkostnější a někdy mohou vnoučata více rozmazlovat. Někdy vědí více o trápení a starostech dětí než jejich vlastní rodiče. Matějček (1994) popisuje důležitost prarodiče v životě dítěte. Pro dítě může být vyprávění příběhů a zkušeností důležité k tomu, aby pochopilo souvislosti.

Z hlediska chodu rodiny může být přítomnost prarodiče velkou pomocí a oporou. Jejich nadhled a moudrost mohou předávat svým dětem při výchově dětí. Dle Špaňhelové (2008) se prarodič dostává s vnoučaty znovu do věku, kdy chodí s dětmi na procházky, hraje si s nimi, předává své zkušenosti a moudrosti. Nemusí k dítěti vstávat a nést zodpovědnost za jeho výchovu, která zůstává na jeho rodičích. Pro dítě by měl být čas s prarodiči radostí. Tato setkání by si měly užívat vnoučata i jejich prarodiče.

Prarodič může svou zkušeností pomoci k tomu, aby vyřešil i problém v rodině, ale neměl by zasahovat do chodu rodiny, jejich rituálů a zvyklostí. Měl by být respektován, ale také respektovat výchovu a přístup k dítěti ze strany jeho rodičů. Základem komunikace je společná domluva. Špaňhelová (2008) upozorňuje na důležitost stráveného času s dětmi. Zážitky a sdílené zkušenosti mohou být přínosné pro obě strany. Rodič s prarodičem by se měli potkávat často, ale na základě svobodného rozhodnutí a volnosti.

2.4 Mezigenerační vztahy

Obecně máme v povědomí babičku s dědečkem jako moudré, zralé lidi s šedivými vlasy. Jejich moudrost, klid je oázou pro děti, ale i pro dospělé. Matějček & Dytrych, (1997) popisují obecné povědomí o prarodičích. V různých vývojových obdobích za nimi mohou chodit vnoučata pro radu a žádat jejich pomoc a ochranu. Na druhé straně jsou mezigenerační vztahy, které jsou emočně chladné. Vnoučata se nezajímají o své prarodiče, nenavštěvují je. Někteří prarodiče vnímají vnoučata jako přítěž a jejich přítomnost jim znemožňuje věnovat se svým zálibám. Kvalita života se ve středním věku mění.

Mlýnková (2011) popisuje rodinu jako společenskou jednotku, která se mění v závislosti na životních cyklech jejích členů. Dále ji lze chápat jako specifickou sociální skupinu osob, která může být spojena svazkem manželství, a její součástí bývají děti. Velmi zajímavá je úvaha Prekopové (2000) o rodičích a dětech: „*Děti potřebují silnou vnitřní oporu, hierarchii hodnot, odvahu, kreativitu, činnost, víru ve zdar a především lásku k sobě a k ostatním. Rodiče a všichni vychovatelé by měli dbát o vytvoření těchto hodnot v dětech dříve, než rodinu, kde se schopnost milovat vytváří, ohrozí rozpad.*“ (Prekopová, 2000, s. 7).

Pro stárnoucího člověka znamená rodina bezpečné zázemí. V moderní společnosti ubývá mezigeneračního soužití a společného sdílení rodinných vazeb. Velmi často je oslabená komunikace a v důsledku toho dochází k citovému oslabení a vazeb v rámci rodiny. Klevetová (2017) zmiňuje možnosti rodiny a její funkce z hlediska péče o nesoběstačného člena. Nejdůležitějším předpokladem je mít podmínky a pečovat o něho fyzicky, sociálně, psychicky, časově. Dalším faktorem je chtít pečovat, to znamená mít dobrou vůli a snažit se hledat cesty k řešení problému a hledat také možnosti řešení dané situace za přispění účasti celé rodiny. Dalším neméně podstatným faktorem, a možná nejdůležitějším, je umět pečovat a vědět, znát možnosti, rozsah poskytované pomoci.

Starší generace se těší v dnešní době skvělé vitalitě. Prarodiče bývají velmi rádi, když si mohou užít alespoň pár hodin se svými vnoučaty, která ne vždy bydlí blízko. Díky společnému trávení volného času poznávají všichni nové stránky sebe i ostatních. Učí se jeden od druhého a vytvářejí si vzpomínky, které jim zůstanou na celý život. Důležitá je pouze hodnota společně stráveného času. Tomeš (2017) popisuje aktivní stáří jako specifický soubor předpokladů a aktivit, díky kterým jsou senioři schopni vést plnohodnotný a nezávislý

život. Stárnoucí člověk by se měl snažit o preventivní péči a udržovat fyzické zdraví v přiměřené tělesné kondici. K dobrému duševnímu rozpoložení pomáhá životní optimismus a pravidelný kontakt s rodinou, přáteli a aktivní život v komunitě.

Jak uvádí Bertini (2013), někteří lidé jsou nešťastní, pořád si na něco stěžují, nejsou smířeni s věkem a stárnutím. Jiní vezmou stejný úděl s tím, že si vytvoří plán a svoje tělesné problémy řeší odpočinkem a vrásky berou s humorem. Spokojené stárnutí znamená spokojenost ve svém životě i sám se sebou. *„Osobnost seniora je utvářena celým jeho předchozím vývojem. Důležitá je jeho primární rodina, kde se učil vytvářet vztahy k lidem, a způsob života, ale také životní zkušenosti a schopnost adaptace na zátěžové situace.“* (Dvořáčková, 2012, s. 16).

Každá společnost se starala určitým způsobem o stárnoucí seniory. Z historického hlediska byla v našich zemích péče o staré lidi součástí každé rodiny. Existoval „výměnek“, do kterého se stárnoucí člověk přestěhoval a nabízel zázemí k důstojnému životu. Další pomocí byla církev. Zřizovala chudobince a starobince, které vznikaly převážně u klášterů. Další etapou ve vývoji péče o seniory bylo zřizování domů s pečovatelskou službou. V současné době jsou budována zařízení pro seniory s určitým spektrem aktivit, které nabízí vyplnění volného času, ale také určitou péči v sociální oblasti. Patří mezi ně například pasivní domy pro seniory, které nabízí řadu aktivit umožňující seniorům vyplnění volného času a zároveň smysluplné trávení volného času. Jedná se o pohybové aktivity jako aktivní cvičení nebo jóga, výlety nebo kulturní akce. Jsou pořádány různé jarmarky, kde je možnost si koupit výtvary seniorů, ať už jsou to výrobky z keramiky nebo uháčkované výtvary. Také k nim patří různé výtvary, které vyrábí v různých workshopech, pořádaných příslušným domovem pro seniory. Současné domovy pro seniory se snaží prostřednictvím cílených programů a aktivit, aby život stárnoucího člověka zůstal aktivní a smysluplný.

Život člověka, který je v seniorském věku někdy prezentován jako obraz fyzické slabosti, závisti, pasivity, malou výkonností, bezvýznamnosti. Senioři bývají hodnoceni ve všech oblastech níže. Velmi často to je tvrzení lidí, kteří s nimi nejsou v reálném kontaktu. Starého člověka si můžeme spojovat s životní moudrostí. Novák (2014) zmiňuje význam rodinného zázemí, aktivního života a soběstačnosti, jako stěžejní pro spokojené stáří. Lépe funguje péče rodiny ve známém prostředí, než v nějakém zařízení nebo instituci.

2.4.1 Mezigenerační učení

V mezigeneračním učení jde o předávání od rodičů (prarodičů) dětem (vnoučatům), které souvisí se životem rodiny, jejích rituálů, života obce a společnosti. Prarodiče předávají svým vnoučatům vhléd do svého světa prostřednictvím vzpomínek na dětství. V současné zrychlené době vysvětlují vnoučata svým prarodičům, jak mají pracovat s mobilními telefony, počítači a jinou moderní technikou. Průcha (2014) popisuje mezigenerační učení, jako přenos informací, poznatků, dovedností, postojů, hodnot, zkušeností od seniorů svým vnoučatům. Různé generace se vzájemně obohacují, učí se nové věci a ty jsou předávány nezávisle na sobě. Jde o součásti komunikace v rodinách, která vzniká mezi rodiči, prarodiči a příbuznými. Do mezigeneračního učení patří společná účast dětí, seniorů a rodičů. Jsou to aktivity, které si organizuje rodina sama. Činnost může být zaměřena na společné výlety, návštěvy kulturních akcí, čtení, sledování vzdělávacích programů v televizi.

Dle Klevetové (2017) má pro stárnoucího člověka velký význam jeho rodina. V moderní společnosti ubývá mezigeneračního soužití a společného sdílení rodinných vazeb. Velmi často je oslabená komunikace a v důsledku toho dochází k citovému oslabení a vazeb v rámci rodiny. Pro stárnoucího člověka znamená rodina pomoc fyzickou, psychickou a také hmotnou. Pro seniory jsou velmi obohacující fungující vztahy v rodině a zázemí. Soužití se seniory navíc může obohatit život v tom, že senior zprostředkovává mladším generacím nezažité zkušenosti a pomáhá vytvářet rovnováhu mezi generacemi. „*Obecně lze říci, že stáří je fyziologická, přirozená součást lidského života. V podstatě se jedná o stav, který začíná již narozením člověka. Stárnutí v sobě zahrnuje všechny stránky člověka (psychickou, sociální, duchovní), nikoliv jen biologickou.*“ (Burda & Štolcová, 2016, s.13).

Dvořáčková (2012) poukazuje trend současné doby, kdy je společné třígenerační soužití spíše výjimečné. Preferované oddělené bydlení jednotlivých generací nepočítá s velkou mírou závislosti starších členů rodiny na pomoci dětí, ale spíše docházení za rodiči. Rodina je pro každé člověka zázemí a jistota. Medina (2019) popisuje důležitost pravidelného setkávání dětí se seniory. Bývají přínosné pro obě strany a mají vliv na pozitivní emoční vývoj dítěte. Prarodiče mají zkušenost s výchovou svých dětí. Mívají pochopení pro vnitřní svět dětí a jejich rozmary. Děti potřebují pozornost a čas, kdy se jim dospělí budou věnovat. Kišová & Malá (2012) uvádí, jaký význam má hra jako prostředek k posílení vzájemného vztahu rodičovského, sourozeneckého a mezigeneračního.

2.4.2 Aktivní život seniorů

Křivohlavý (2011) popisuje, jak je proces stárnutí pro každého jedince jiný. Záleží, v jakém prostředí stárnoucí člověk žil. Velký podíl má také to, jak prožíval určitá období svého života. Jak zvládal životní zkoušky, jak se s nimi vyrovnával. Velký vliv má, jak člověk prožívá svůj život před vstupem do seniorského věku. Jaký prožil člověk život, ovlivňuje fyzickou a psychickou zdatnost ve stáří.

Burda & Štolcová (2016) rozdělují stáří dle klasifikace Světové zdravotnické organizace (WHO):

- 60-74 let: vyšší, starší věk, rané stáří, presenium,
- 75-89: vysoký, stařecký, pokročilý věk, senium,
- 90 a více let: dlouhověkost, kmetství.

Pro seniory je důležitý kontakt s přáteli. Poskytují morální podporu a mohou se svěřit se svým trápením. Změna bydliště je pro stárnoucího člověka vytržení z dosavadního životního stylu. Stěhování z domova může pro některé znamenat ztrátu sociálního okolí a vazeb s blízkými lidmi. Určité riziko vykořenění představují pro seniora instituce sociální péče (např. domovy pro seniory). Některé životní události může stárnoucí člověk předpokládat, ale na všechny se nelze připravit. Překonávání životních změn je dlouhodobý proces. Špatenková & Smékalová (2015) uvádí, že každý člověk je jiný a má rozdílnou míru flexibility ve zpracovávání změn. S rostoucím věkem se mohou objevit neurózy spojené s přibývajícimi změnami, se kterými se daný jedinec neumí vyrovnat. V důsledku špatného psychického stavu se občas vyskytuje nepřátelství a agresivita vůči lidem. Objevuje se také uzavření před okolním světem, deprese a různé druhy závislostí. Každá změna může znamenat potencionální ohrožení seniora a vyústit v osobní krizi. Zároveň se stane určitou příležitostí na nějakou změnu v dosavadním životě seniora.

Senioři se také chtějí vzdělávat a tím se udržovat v kondici a mít přehled. Mají možnost navštěvovat různé kroužky a přednášky. Vzdělávání nabízí Univerzity třetího věku v podobě různých oborů. Rekreační a cestovatelské aktivity mají hodně blízko ke sportu, turistice. Mezi oblíbené činnosti seniorů patří zahrádkaření, houbaření, chalupaření, chataření, kutilství a cestování. Můžeme počítat také sběratelství, např. filatelie.

Stárnoucí člověk někdy potřebuje pomoc z důvodů dlouhodobě zhoršeného zdravotního stavu. Možností je využití sociálních služeb, pokud se nepostarají o seniora členové jeho rodiny. Pro některé seniory je velmi důležitý kontakt s okolím a udržování sociálních vztahů. Někteří klienti domovů pro seniory chodí předčítat pohádky dětem do mateřských škol. Stárnoucí člověk, kterého využívá rodina v rámci rodinného systému, může být postupně společensky izolován z hlediska společenského aktivního života. Svým postojem k životu může inspirovat další seniory. Jedná se o dobrovolné činnosti, ale také akce pořádané veřejností.

Pro seniory je důležité udržovat kontakt s přáteli. Poskytují morální podporu a mohou se svěřit se svým trápením. Změna bydliště je pro stárnoucího člověka vytržení z dosavadního životního stylu. Stěhování z domova může pro některé znamenat ztrátu sociálního okolí a vazeb s blízkými lidmi. Určité riziko vykořenění představují pro seniora instituce sociální péče (např. domovy pro seniory). Některé životní události může stárnoucí člověk předpokládat, ale na všechny se nelze připravit. Překonávání životních změn je dlouhodobý proces. Špatenková & Smékalová (2015) uvádí, že každý člověk je jiný a má rozdílnou míru flexibility ve zpracovávání změn. S rostoucím věkem se mohou objevit neurózy spojené změnami, se kterými se daný jedinec neumí vyrovnat. V důsledku špatného psychického stavu se občas vyskytuje nepřátelství a agresivita vůči lidem. Objevuje se také uzavření před okolním světem, deprese a různé druhy závislostí. Každá změna může znamenat potencionální ohrožení seniora a vyústit v osobní krizi. Zároveň se stane určitou příležitostí na nějakou změnu v dosavadním životě seniora.

Špatenková & Smékalová (2015) upozorňují na obor geragogika. Zahrnuje veškeré procesy a aktivity, které jsou součástí pomoci seniorům učit se nové věci. Jako příklad můžeme uvést obsluhu technických zařízení, ke kterým patří počítače nebo mobilní telefony. K tomu slouží geragogické intervence, které se zaměřují na změny v organismu, sníženou pracovní schopnost, omezenou soběstačnost v základních potřebách, změnu životní role nebo nemoc. Mezi náročné situace můžeme zařadit ztrátu životního partnera nebo úmrtí blízkého člověka a vážné onemocnění. Každý jedinec se s takovou situací vyrovnává jinak. Přichází o pravidelné rituály, zvyky, společné plány, touhy a výhody vyplývající ze života v páru. Stárnoucí senior, který se vyrovnává se ztrátou milovaného člověka, může ztratit důvěru v okolí a uzavřít se do sebe.

Čeledová, Kalvach, Čevela (2016) upozorňují na význam zapojení seniorů v rámci nabídky mezigeneračních komunitních center. Služby zprostředkovávají seniorské, proseniorské a neziskové organizace. Velký význam má podpora seniorů a posilování jejich sebedůvěry ve vlastní schopnosti. Dobrovolnická činnost může pomoci posílení mezigenerační spolupráce a zajišťuje příležitost zapojení seniora do společnosti. Slouží jako prevence sociálního vyloučení ve vyšším věku. Holczerová & Dvořáčková (2013) uvádí, že většina lidí stárne v okruhu svých přátel, sousedů a rodinných příslušníků. Tyto vztahy jsou důležité pro zachování sociálního kontaktu a zároveň tvoří prvky aktivního stárnutí. Přístup ke stárnutí je závislý na tom, jakým způsobem se odvíjela životní cesta. Jaké vztahy daného člověka provázely na jeho životní cestě a jak se dokázal vyrovnat s životními výzvami a krizemi. Tohle všechno ovlivňuje chování a jednání stárnoucího jedince.

2.5 Celé Česko čte dětem

Motto projektu: *„My neříkáme "Jdi a čti si!", ale "Pojď, budu ti číst". Stačí 20 minut denně. Každý den.“* (www.celeceskoctedetem.cz).

Obecně prospěšná organizace „Celé Česko čte dětem“ byla založena Mgr. Evou Kartušákovou v roce 2006 a již několik let se věnuje podpoře předčítání a čtení. Svými projekty šíří důležitost hlasitého předčítání dětem. Pořádá vzdělávacích a naučně zábavné programy pro děti a mládež ve školách a jiných výchovně-vzdělávacích institucích. Zajišťuje podporu akcí veřejného čtení. Zároveň má podíl na vydavatelské a nakladatelské činnosti. Je pořadatelem různých odborných kurzů, školení a jiných vzdělávacích akcí. *„Posláním obecně prospěšné společnosti Celé Česko čte dětem je prostřednictvím společného čtení budovat pevné vazby v rodině. Pravidelné předčítání dětem má obrovský význam pro rozvoj jejich emocionálního zdraví. Předčítání rozvíjí paměť a představivost, učí myšlení. Předčítání utváří pevné pouto mezi rodičem a dítětem.“* (www.celeceskoctedetem.cz).

Mezi významné projekty akce obecně prospěšné společnosti „Celé Česko čte dětem“ patří Týden čtení dětem. Jedná se o akci, která je realizována vždy první týden v červnu. Mohou se do ní zapojit školy, školky, knihovny, mateřská centra, literární kavárny, široká veřejnost a další instituce z celé České republiky. K projektům s mnohaletou tradicí patří Čtení dětem v nemocnici. První čtení v nemocnici se uskutečnilo v Ostravě roku 2006. Od té

doby se zapojily nemocnice napříč celou Českou republikou. I dobrovolníci, z jejichž řad můžeme jmenovat studenty, knihovnice, učitele, maminky na mateřské a další zájemce. Pravidelně tráví s malými dětmi několik hodin týdně v nemocnici a předčítají jim knihy. Pomáhají jim lépe snášet pobyt v nemocnici. *„Organizace pořádá mezinárodní konference a semináře pro odbornou veřejnost, pedagogy i laickou veřejnost. Dětem do nemocnic chodí číst dobrovolníci a ze sbírek knih pomáhají vybavit nemocniční knihovny pro děti.* (www.celeceskoctedetem.cz). K dalším projektům, které tato organizace podporuje, patří Babička a dědeček do školky, Moje první kniha, Sbírký dětských knih do nemocnic, Ateliér tvůrčího psaní, Čtenářské dílny, Konference a semináře, Veletrhy, bazary a festivaly, jiné projekty a další.

Radost a nadšení z četby je předpokladem plného rozvoje lidské bytosti. Pomáhá mu rozvíjet a zlepšovat své kompetence a také zlepšovat kvalitu osobního a komunitního života. Názor na podporu čtenářství vyjádřila Fasnerová (2018): *„V České republice se objevuje snaha podpořit čtenářskou kompetenci dětí různými projekty, které vznikají napříč celým vzdělávacím spektrem. Do některých projektů se školy zapojují a podporují u svých žáků čtenářství. Některé projekty do svých programů zainteresovávají také rodiče a podporují čtení rodičů, učitelů i dětí. Tento záměr sledujeme u obecně prospěšné společnosti pod názvem „Celé Česko čte dětem“ (Fasnerová, 2018, s. 240).*

Obecně jde o to, aby si děti uvědomily určité morální hodnoty skrze četbu. Jde o proces, kdy se rozvíjí komunikační dovednosti mezi rodiči a dětmi. Předčítání je úžasný prostředek k tomu, jak si vytvořit příjemnou závislost na čtení. Četba podporuje emoční vývoj dětí. Šauerová, Špačková & Nechlebová (2012) popisují svůj názor na projekt „Celé Česko čte dětem“: *„Projekt Celé Česko čte dětem tento projekt je zaměřen na rozvíjení dětské fantazie, paměti a jazyka, rozšiřování znalostí, získávání a upevňování čtenářských návyků. Projekt zdůrazňuje rovněž nutnost vytváření pevného pouta mezi rodiči a dětmi“ (Šauerová, Špačková & Nechlebová, 2012, s. 91).*

2.5.1 Projekty podporující čtení v jiných vybraných zemích

V roce 2011 byla zorganizována v Polsku akce, ve které se do projektu „Celá Evropa čte dětem“ zapojilo více zemí. Byla mezi nimi také Česká republika, Slovenská republika

a Slovinsko. Na základě toho jsme v současnosti svědky jak přibývají akce díky neziskové organizaci Celé Česko čte dětem. Připojují se další základní školy, mateřské školy, knihovny a jiné instituce. *„Ważnym wydarzeniem obchodów była Inauguracja I Międzynarodowego Tygodnia Czytania Dzieciom, która odbyła się na granicy polsko-czeskiej w Cieszynie i Czeskim Cieszynie 1 czerwca 2011, gdzie ogłoszony został nowy program „Cała Europa czyta dzieciom” – „All of Europe Reads to Kids”. Impreza została zorganizowana wspólnie przez Fundację oraz siostrzaną česką fundację „Celé Česko čte dětem”. Do programu przystąpiły także Słowacja (Celé Slovensko číta det'om) oraz Litwa (Visa Lietuva skaito vaikams).“*

„Důležitou událostí bylo slavnostní otevření Mezinárodního týdne čtení dětí, které se uskutečnilo 1. června 2011 na polsko-české hranici v Cieszyně a v Českém Těšíně. Byl navržen nový program "Celá Evropa čte dětem" . Akce byla organizována společně Nadací a sesterskou českou nadací Celé Česko čte dětem. Do programu se zapojily také Slovensko (Celé Slovensko číta det'om) a Litva (Visa Lietuva skaito vaikams).“ (<http://www.calapolskacztyadzieciom.pl>).

Na Slovensku je podporován projekt Celé Slovensko čte dětem. Smyslem je podporovat předčítání knih, díky kterému lze harmonizovat vztahy prostřednictvím příběhů. Jde o prohlubování komunikace mezi rodiči a dětmi prostřednictvím knihy. *„Samotný výber detskej knihy je veľmi dôležitý. Existuje veľké množstvo kníh, ale nie všetky sú pre deti prínosom. Pamätajte si, že výberom vhodnej detskej literatúry učíte deti myslieť, zažívať, vnímať, chápať základné problémy a utvárať si samostatné myslenie. Správna voľba knihy rozširuje všeobecné znalosti, uľahčuje učenie a pomáha dosiahnuť úspech v škole. Výber dobrej literatúry je tiež kľúčom k láske k čítaniu na celý život.“*

„Pamatujte si, že výběrem vhodné dětské literatury učíte děti myslet, zažívat, vnímat, chápat základní problémy a utvářet si samostatné myšlení. Správná volba knihy rozšiřuje všeobecné znalosti, usnadňuje učení a pomáhá dosáhnout úspěch ve škole. Výběr dobré literatury je také klíčem k lásce ke čtení na celý život.“ (www.celeslovenskocitadetom.sk).

Litva se připojila k dalším zemím podporujícím předčítání a lásku ke knihám. Smyslem je podněcování ke čtení a radosti z četby. Nikdy není pozdě začít číst, protože knihy znamenají zdroj nových poznatků a také zábavy. *„Skaitymo balsu iniciatyva Lietuvoje įgyvendinti pradėta 2011 metais, josveikla remiasi kitų Europos šalių (Lenkijos, Čekijos, Slovakijos, Slovėnijos) panašia patirtimi. Šio susitarimo tikslas – neleisti elektroninei*

žiniasklaidai išstumti vaikų ir jaunimo domėjimosi knyga bei skaitymu. Deklaracija kreipiamasi į skaitymo entuziastus ir valstybines bei visuomenines institucijas, atsakingas už vaikų ugdymą, kviečiant palaikyti skaitymo balsu iniciatyvas ir padėti jas įgyvendinti.“ (<http://www.vlsv.lt>) „Předčítání bylo v Litvě zahájeno v roce 2011 na základě podobných zkušeností z jiných evropských zemí (Polsko, Česká republika, Slovensko, Slovinsko. Cílem předčítání je zabránit tomu, aby elektronické sdělovací prostředky vytlačily knihu. Přáním je, aby děti a mladí lidé četli knihy. Projekt podporuje předčítání a veřejné instituce podporující četbu dětí.“ (<http://www.vlsv.lt>).

2.5.2 Babička a dědeček předčítají dětem

Projekt Babička a dědeček do školky umožňuje setkávání nejmladší a nejstarší generace. Posiluje mezigenerační sdílení času, prostoru a hodnot. Pravidelnou činností je předčítání pohádek. Podporuje se důležitý rituál předčítání v rodinách. Prostřednictvím tohoto projektu se přispívá ke zvyšování čtenářské a jazykové gramotnosti dětí. Vzhledem k tomu, že děti vyrůstají v jazykově nepodnětném prostředí, kontakt s živým slovem vytlačila obrazovka, tablet nebo počítače. Projekt má svá pravidla. Jde o to, že senior přijde do konkrétní třídy v MŠ. Oblékne si pohádkový plášť nebo případně jinou pohádkovou rekvizitu. Přečte dětem pohádku a společně si o tom povídají, malují. Děti si domů odnesou ve svých pohádkových blocích nalepenou pohádku. Doma jim ji rodiče mají přečíst odpoledne nebo před spaním. Tímto jsou motivováni rodiče k zavedení či prohloubení rodinného rituálu předčítání. Při dalším setkání se senior ptá, o čem byla pohádka. Děti dostávají nálepky do sešitu. K jednotlivým pohádkám si malí posluchači mohou malovat obrázky. Dětem zůstává pohádkový blok plný jejich obrázků, je to vlastně pohádková kniha. Tento projekt lze dělat celý školní rok nebo jen měsíc. Záleží na školce a na tom, kolik času chtějí věnovat této činnosti. (www.celeceskoctedetem.cz).

Babička a dědeček do školní družiny je inspirovaný myšlenkou celorepublikového projektu Celé Česko čte dětem, konkrétně projektem Babička a dědeček do školky. Projektu se účastní děti, které navštěvují školní družinu, a senioři. Senior přijde do školní družiny, vezme si plášť a přečte pohádku. Děti pohádku kreslí do bloků a za namalovaný obrázek dostávají vytištěnou pohádku, kterou si nalepí. Jako dáreček pro babičky nakreslí obrázek nebo vyrobí nějakou drobnost. Myšlenkou je podporovat v dětech vztah ke čtení a zároveň

propojit nejmladší generaci se starší. Cílem projektu je přiblížit dětem svět knih a také je motivovat k jejich předčítání.

3 Empirická část

3.1 Cíle výzkumného šetření

Ve své práci jsem se zaměřila na zjištění názorů na předčítání babiček ve školní družině. Projekt Babička a dědeček do školní družiny je určen pro děti ve školních družinách. Myšlenkou je podporovat v dětech vztah ke čtení a zároveň propojit nejmladší generaci se starší. Jde o upravenou podobu projektu Babička a dědeček do školky z organizace Celé Česko čte dětem. Cílem výzkumu bylo zjistit zájem dětí o knihy a předčítání doma, ale i ve školním prostředí. Jde propojit mezigenerační vztahy prostřednictvím předčítání pohádek?

3.1.1 Výzkumné otázky

- Otázky pro respondenty (děti):

VO1 Jak se dětem líbí, když chodí do školy číst babička?

VO2 Jaký vztah mají děti ke čtení?

VO3 Čte někdo dětem doma pohádky?

- Otázky pro respondentky (seniorky):

VO1 Proč šly do projektu čtení dětem?

VO2 Co jim dala setkání s dětmi ve škole?

VO3 Zajímají se o knihy a čtou si doma?

3.1.2 Výzkumné předpoklady

- Výzkumné předpoklady u respondentů (dětí):

VP1 Děti nemají problém navázat vztah se seniorkami, které chodí do školy číst pohádky.

VP2 Některé děti se zajímají o knihy a jiné příliš nečtou.

VP3 Doma dětem rodiče předčítají pohádky.

- Výzkumné předpoklady u respondentek (seniorek):

VP1 Chtějí poznat děti, které chodí do školy, navázat vztahy a vyplnit volný čas.

VP2 Kontakty s dětmi a příjemné vyplnění času.

VP3 Mají kladný vztah ke knihám a čtou rády.

3.2 Kvalitativní metody výzkumu

Do kvalitativního výzkumu patří techniky výzkumu, ke kterým řadíme pohovory, pozorování, experimentální metody. (Walker, 2013).

Ve své práci jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru a pozorování. S dětmi v družině jsem zvolila metodu polostrukturovaného skupinového rozhovoru. Při rozhovoru se seniorkami jsem se rozhodla také pro skupinový polostrukturovaný rozhovor. Chráska (2016) popisuje polostrukturované interview jako určitý kompromis mezi strukturovaným a nestrukturovaným interview. Respondentům se v tomto případě nabízí k jednotlivým otázkám vždy několik alternativních odpovědí, ale navíc se od nich požaduje vysvětlení nebo zdůvodnění. Podle počtu zúčastněných osob lze rozlišit rozhovor individuální a skupinový. Důležitý je přesný záznam průběhu interview. Písemný záznam lze provádět přímo během interview nebo až po jeho ukončení. Zápisem z interview se snižuje riziko zkreslení výsledků vlivem zapomínání. Průběžné zaznamenávání může ovlivnit atmosféru rozhovoru a vytvořit nepříjemnou atmosféru. Zaznamenávání odpovědí respondentů se doporučuje z psychologického hlediska hned po interview. Je zapotřebí si zapamatovat odpovědi. Vzhledem k tomu jsou vyvíjeny nároky na tazatele, jeho paměť a soustředění. Pro záznam průběhu interview lze zvolit některý z technických prostředků (např. diktafon). Použití těchto zařízení většinou není rušivé a pro většinu respondentů jsou tyto technická zařízení běžnou záležitostí.

Chráska (2016) zmiňuje interview jako jednu z metod bezprostřední verbální komunikace výzkumného pracovníka a respondenta. Někdy se užívá český termín „rozhovor“. Výhoda interview je v osobním kontaktu, díky kterému lze sledovat reakce respondenta na kladené otázky. Tazatel může reagovat na odpovědi respondenta. Úspěchem interview je také ve vytvoření přátelské a příjemné atmosféry.

Metoda čárkování je dle Chráska (2016) postupem uspořádání dat. Do tabulek četností se postupně zaznamenávají metrická data, která se následně sečtou a vyhodnotí. Na doplnění poznatků jsem zvolila pozorování, jako jednu z metod kvalitativního výzkumu. Walker (2013) zmiňuje význam pozorovacích studií, které představují neexperimentální přístup, který může být velmi užitečný, když chcete studovat přirozené chování lidí (nebo zvířat) nebo získat představu o tom, jak často, a kdy některé věci dělají.

3.2.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Do projektu Babička a dědeček do školní družiny je zapojena škola, která má v sousedství pasivní dům pro seniory. Zajímalo mě, zda je možné prostřednictvím takového projektu navázat vztahy mezi seniory a dětmi z blízké školy. Do tohoto projektu byly zapojeny čtyři oddělení školní družiny. Pravidelně do každého oddělení docházely seniorky a četly vybrané pohádky. Děti si přečtenou pohádku nakreslily. Dostaly dáreček v podobě jiné vytištěné pohádky a namalovaly babičkám nějaký obrázek nebo pro ně vyráběly dárky.

Vybrala jsem si děti z různých oddělení školní družiny. Jsou to děti mladšího školního věku (7-8 let). Vybraný výzkumný vzorek je 35 dětí. Zajímalo mě, jak vnímají pravidelně přicházející babičky. Kdo jim doma čte a jestli mají nějaký vztah ke knihám a čtení. Zároveň jsem chtěla zjistit, jestli je v četbě podporuje rodina.

Druhou skupinou byly dvě seniorky (64 let, 65 let), které docházely do školní družiny předčítat pohádky. Tento projekt se stal pravidelným setkáváním generací. Propojil seniory a děti mladšího školního věku. Zajímalo mě, kdo v nich pěstoval zájem o čtení a jestli čtou ony samy. Cílem bylo zjistit, jaký mají vztah ke knihám a zda si knihy samy čtou.

4 Realizace výzkumu a interpretace získaných dat

4.1 Interpretace dat

Při rozhovoru se seniorkami jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Dělal jsem si písemné poznámky a zároveň jsem vše nahrávala na diktafon. Rozhovor jsem následně přepsala do písemné podoby.

S dětmi jsem vybrala skupinovou formu polostrukturovaného rozhovoru. Dále jsem při rozhovoru použila metodu čárkování. Při sdělení otázky jsem následně sečetla počet respondentů na jednotlivé varianty odpovědí.

4.1.1 Interpretace rozhorů s dětmi ve školní družině

Děti, které navštěvují školní družinu a chodí k nim do oddělení číst babičky v rámci projektu Babička a dědeček do školní družiny.

Respondenti, kteří se zúčastnili projektu Babička a dědeček do školní družiny	
Počet respondentů	Věk dětí
35 respondentů (22 dívek, 13 chlapců)	7-8 let

Tabulka 1. – Respondenti, kteří se zúčastnili projektu Babička a dědeček do školní družiny

Otázka: Co je nejlepší na odpoledním programu s babičkou?		Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Varianta odpovědi	Kreslení přečtené pohádky	15 respondentů (dívký 10 / chlapci 5)	42,86 % (dívký 28,57% / chlapci 14,29%)
2. Varianta odpovědi	Čtení pohádky babičkou	14 respondentů (dívký 9 / chlapci 5)	40 % (dívký 25,71% / chlapci 14,29%)
3. Varianta odpovědi	Kreslení obrázků pro babičku	3 respondenti (dívký 1 / chlapci 2)	8,57 % (dívký 2,86% / chlapci 5,71%)
4. Varianta odpovědi	Těší se na babičky	3 respondenti (dívký 2 / chlapci 1)	8,57 % (dívký 5,72% / chlapci 2,86%)

Tabulka 2. – Vyjádření k otázce, co je nejlepší na odpoledním programu s babičkou?

Otázka: Těšíš se na babičky, které k vám chodí číst pohádky?		Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Varianta odpovědi	Ano	33 respondentů (dívký 22 / chlapci 13)	94,29 % (dívký 62,86% / chlapci 37,14%)
2. Varianta odpovědi	Ne	2 respondenti (dívký 0 / chlapci 2)	5,71 % (dívký 0 % / chlapci 5,71%)

Tabulka 3. – Vyjádření k otázce, zda se respondenti těší na babičky, které k vám chodí číst pohádky?

Otázka: Kdo ti čte nejčastěji pohádky?		Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Varianta odpovědi	Maminka	16 respondentů (dívky 11 / chlapci 7)	45,71 % (dívky 31,43% / chlapci 20%)
2. Varianta odpovědi	Babička	7 respondentů (dívky 5 / chlapci 2)	20 % (dívky 14,29% / chlapci 5,71%)
3. Varianta odpovědi	Tatínek	5 respondentů (dívky 4 / chlapci 1)	14,29 % (dívky 11,43% / chlapci 2,86%)
4. Varianta odpovědi	Dědeček	3 respondenti (dívky 1 / chlapci 2)	8,57 % (dívky 2,86% / chlapci 5,71%)
5. Varianta odpovědi	Nikdo	2 respondenti (dívky 0 / chlapci 2)	5,71 % (dívky 0 % / chlapci 5,71%)
6. Varianta odpovědi	Sestra	1 respondent (dívky 0 / chlapci 1)	2,86 % (dívky 0 % / chlapci 2,86%)
7. Varianta odpovědi	Bratr	1 respondent (dívky 1 / chlapci 0)	2,86 % (dívky 2,86 % / chlapci 0 %)

Tabulka 4. – Otázka: Kdo ti čte nejčastěji pohádky?

Tabulka 5. – Otázka: Čteš si sám/a doma knížky?

Otázka: Čteš si sám/a doma knížky?		Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Varianta odpovědi	Ano	20 respondentů (dívky 16 / chlapci 6)	57,14 % (dívky 45,71% / chlapci 17,14%)
2. Varianta odpovědi	Ne	15 respondentů (dívky 6 / chlapci 9)	42,86 % (dívky 17,14% / chlapci 25,71%)

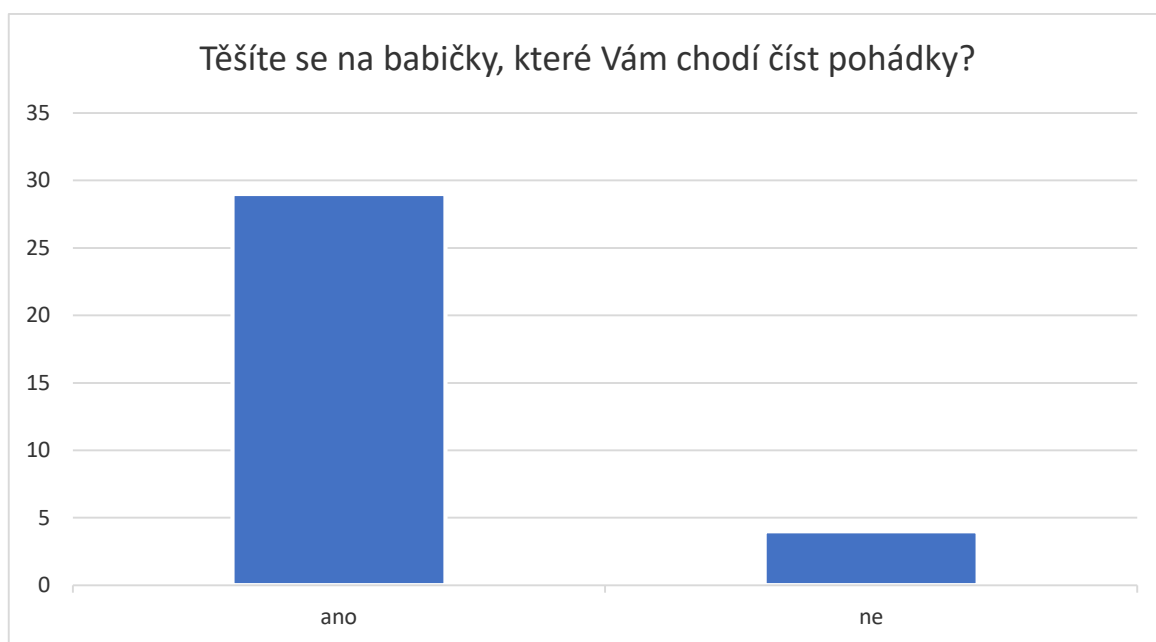
Otázka: Předčítáš někomu pohádky nebo příběhy z knížky?		Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Varianta odpovědi	Mamince	15 respondentů (dívky 10 / chlapci 7)	42,86 % (dívky 28,57 % / chlapci 5,71 %)
2. Varianta odpovědi	Babičce	7 respondentů (dívky 5 / chlapci 4)	20 % (dívky 14,29 % / chlapci 11,43%)
3. Varianta odpovědi	Dědečkovi	5 respondenti (dívky 3 / chlapci 2)	14,29 % (dívky 8,57 % / chlapci 5,71 %)
4. Varianta odpovědi	Sestře	2 respondenti (dívky 2 / chlapci 0)	5,71 % (dívky 5,71 % / chlapci 0 %)
5. Varianta odpovědi	Tatínkovi	5 respondenti (dívky 1 / chlapci 2)	14,29 % (dívky 2,86 % / chlapci 5,71 %)
6. Varianta odpovědi	Bratrovi	1 respondent (dívky 1 / chlapci 0)	2,86 % (dívky 2,86 % / chlapci 0 %)

Tabulka 6. – Otázka: Předčítáš někomu pohádky nebo příběhy z knížky?

4.1.2 Zhodnocení výzkumných předpokladů u respondentů

Respondenti jsou rádi, že babičky chodí do školy číst pohádky. Když jsem se ptala respondentů, co je nejlepší na odpoledním programu s babičkou, respondenti odpovídali tak, že se na čtení pohádky těšilo 14 respondentů. Překvapující je, že nejvíce respondentů (15) se nejvíce těšilo na kreslení přečtené pohádky. Někteří respondenti se těšili na kreslení obrázku pro babičku (3). Respondenti (3) se těšili na to, že tam bude s nimi babička odpoledne v družině. Některé děti mi říkaly, že se těší na to, až za nimi přijde babička a bude tam s nimi celé odpoledne.

Při otázce, zda se těší na babičky (graf č. 1), odpovídalo 33 respondentů „ano“ a 2 respondenti odpověděli „ne“. Povídali jsme si s respondenty o tom, kdy nejraději poslouchají pohádky. Nejvhodnějším časem k předčítání byly pro respondenty chvíle před spánkem. Někteří popisovaly, jak se jim dobře usíná, když jim maminka čte před spaním. Když jsem se ptala, kdo jim nejčastěji čte knihy, odpovídaly respondenti (dle grafu č.2): maminka (16), babička (7), tatínek (5), dědeček (3), nikdo (2), sestra (1), bratr (1).

Graf č. 1 Vyjádření dětí, zda se těší na babičky, které jim přichází číst pohádky (vlastní výzkum).

Graf č. 2 Vyjádření dětí, kdo jim čte nejčastěji pohádky (vlastní výzkum).

Povídali jsme si s respondenty o čtení a knihách. Když jsem se zeptala, jestli čtou doma sami, odpovědělo „ano“ 20 respondentů a „ne“ 15 respondentů. Dle odpovědí lze předpokládat, že děti spíše čtou. Ale vzhledem k počtu odpovědí „ne“ můžeme soudit, že tyto

děti nemají zájem o četbu a knihy. Jestliže respondenti nemají četbu povinnou, tak někteří knihy vůbec nečtou. Vztah ke knihám se navazuje velmi špatně, pokud nejsou děti vedené od rodičů k četbě. Dítě nechápe, proč by mělo číst, nevidí smysl toho, proč ztrácet čas s knihou v ruce.

Při otázce, zda respondenti někomu předčítají pohádky nebo příběhy z knih, odpovídali podle toho, jak často musí trénovat předčítání. Dalším faktorem byla šikovnost a schopnost správně číst. Zdá se, že pro některé děti je četba nutností z hlediska povinné četby do školy. Respondenti předčítají mamince (15), babičce (7), dědovi (5), sestře (2), tatínkovi (5), bratrovi (1).

Viděla jsem, jak jsou respondenti rádi, když přišla „babička“. Jak se těšili, až přijde „babička“. Při četbě pohádky poslouchali a následně kreslili přečtenou pohádku. S nadšením vyráběli dárečky pro „babičky“. Tímto projektem se podařilo navázat velmi hezké vztahy se seniory a myšlenka projektu se naplnila. Potvrdily se předpoklady, že děti naváží vztah. Ale nepředpokládali jsme, že budou vztahy tak vřelé a přijmou je někteří jako své vlastní babičky. Důkazem toho je bezprostřednost a upřímnost dětí. Stačí, když jsou děti u plotu a vidí procházet „babičky“ a křičí na ně, co mají za známky a ptají se jich, jak se mají.

4.1.3 Interpretace rozhovoru se seniorkami

Rozhovor se dvěma respondentkami (64 let, 65 let), které chodí dětem číst pohádky do školní družiny v rámci projektu Babička a dědeček do školní družiny.

- Respondentka 64 let:

1. Proč jste do projektu šly?

„Smysluplný projekt. Ráda čtu a předčítat dětem je příjemné setkání. Projekt má dobrou odezvu od rodičů.“

2. Co se Vám líbí / nelíbí na projektu?
„Člověk je sám a tohle je poslání. Něco mohu předat. Ale více dostanu od dětí. A to je příliv energie. Když dítě získává vztah ke knize, má to smysl. Děti jsou milé, obejmou nás, hlásí se k nám, povykládáme si s nimi. Jsme prostě jejich babičky.“
3. Myslíte si, že má smysl číst dětem pohádky?
„Smysl to má. Získají vztah k pohádkám. Děti mají mobily, telefony a další věci. Knihy moc neznají. Nehledě na to, že tato generace dětí nezná ani klasické pohádky v televizi, protože jsou u počítačů a někteří vůbec nečtou. Děti by měly číst, aby se dostaly do historie pohádek.“
4. Komunikujete rádi s dětmi v družině?
„Ano, těším se na ně, jak mi řeknou, co bylo ve škole. Děti nemají problém se slovenštinou. Dávají mi přísun energie a za plotem na mě mávají. Volají na nás, říkají nám, jaké mají známky a že se těší, až přijdeme.“
5. Myslíte si, že jsou děti málo komunikativní?
„Jsou komunikativní, není problém. Když jdu do města, tak na mě volají „Babičko, babičko Helenko!“ Jedna holčička se mě zeptala, jestli mě může obejmout. Mamince řekla: „To je moje babička ze školy.“
6. Četli Vám rodiče pohádky, když jste byly jako děti?
„Rodiče mi četli a kupovali knihy. Vedli mě ke čtení, chodila jsem do knihovny“
7. Předčítaly jste svým dětem nebo vnoučatům pohádky?
„Ano, četla jsem dětem a čtu i svým vnukům. Oba chodí do knihovny a rodiče je vedou ke knihám. Snažím se, aby měli knihy rádi“
8. Těšíte se na děti a předčítání do školní družiny?
„Ano, těším se. Celý týden se na ně těším, je to radost. Byla jsem překvapená srdečností, komunikativností a je vidět, že když něco namalují nebo nakreslí je to míněno upřímně, není tam, že něco musí. Obrázky si schovávám. Naplnila jsem několik pořadačů, které jsou teď plné obrázků od dětí. Nabíjí mě to, když si obrázky prohlížím. Mám z toho dobrý pocit.“

9. Bylo něco konkrétního, na co jste se těšily?

„Těšila jsem se na děti, na obrázky. Mám doma desky, ve kterých si schovávám všechny obrázky. Když mi není dobře, tak mi to dodává radost a energii. Každé setkání s dětmi mi dodává spoustu energie.“

• Respondentka 65 let:

1. Proč jste do projektu šly?

„Když jedno dítě získá vztah ke knížce, tak to má smysl. Ráda čtu od dětství, vždycky je to příjemné setkání s dětmi. Mám čas a ráda si ho udělám, protože se na děti těším.“

2. Co se Vám líbí / nelíbí na projektu?

„Nestalo se, že by byly děti protivné, ale obejmou, volají na nás, hlásí se. Jsme jejich babičky. Nejsme mimo, žijeme s nimi a jsme dohromady, jsme součástí. Překvapila mě jejich vstřícnost. Přistěhovala jsem se, nikoho jsem tady neznala. Děti mě přijaly mile.“

3. Myslíte si, že má smysl číst dětem pohádky?

„Děti zajímá čtení. Má to smysl, aby se neztratily pohádky, aby se připomínaly. Klasika je v knihách pro děti. I kdybychom mohly jednomu dítěti umožnit tímto způsobem vhléd do knih a zpřístupnit vztah ke čtení, tak to má smysl.“

4. Komunikujete rádi s dětmi v družině?

„Velmi ráda si s dětmi povídám, těším se na ně. Povykládám si s nimi, na chvíli jsem jejich babička.“

5. Myslíte si, že jsou děti málo komunikativní?

„Povídají si se mnou o všem, nemají problém. „Když jsem se přestěhovala za synem, ve městě jsem nikoho neznala. Začala jsem chodit do knihovny. Když jsem šla poprvé do družiny číst pohádku, měla jsem strach, jak mě děti přijmou. Nejsm místní a přistěhovala jsem se. Byla jsem velice překvapená otevřeností dětí, jak se mnou srdečně komunikovaly a dávaly mi srdíčka.“

6. Četli Vám rodiče pohádky, když jste byly jako děti?
„Dostávala jsem od rodičů knížky. Vodili mě do knihovny nebo knihkupectví a podporovali mě ve čtení. To samé jsem dávala svému synovi. Večer jsem ho nechávala číst si knížku. Ted' od něj dostávám knihy a vždy mi to udělá radost.“
7. Předčítaly jste svým dětem nebo vnoučatům pohádky?
„Ano, četla jsem synovi, když byl malý. Čtu dětem od svých synovců a neteří.“
8. Těšíte se na děti a předčítání do školní družiny?
„Ano, není to povinnosti, je to příjemná akce.“
9. Bylo něco konkrétního, na co jste se těšily?
„Těším se na děti. Vždycky dostaneme obrázky a vyrobené dárky. Všechno si schovávám. Je to radost.“

4.1.4 Zhodnocení výzkumných předpokladů u respondentek

Obě respondentky se shodly v tom, že rády čtou. Čtení dětem je pro ně smysluplné. Respondentka (64let) uvedla: *„Člověk je sám a tohle je poslání. Něco mohu předat. Ale více dostanu od dětí. A to je přiliv energie.“* Respondentka (65 let) uvedla: *„Berou nás jako babičky. Dává mi to smysl. Mám čas a ráda si ho udělám, protože se na děti těším.“*

Obě respondentky se shodly v tom, že je děti oslovují na ulici, volají na ně „babičko“, hlásí se k nim a přijaly je jako vlastní babičky. Respondentky vnímají čtení dětem ve školní družině jako smysluplný projekt, díky kterému získají děti vztah k pohádkám. V současné době děti využívají ve svém volném čase většinou mobil, sociální sítě nebo hrají hry na počítači. Některé děti nezajímá četba knih. Má smysl číst dětem pohádky a příběhy. Je důležité, aby se jim knihy připomínaly. Děti mohou objevit moudrost právě v knihách. Respondentka (64 let): *„Když dítě získává vztah ke knize, má to smysl. Děti jsou milé, obejmou nás, hlásí se k nám, povykládáme si s nimi. Jsme prostě jejich babičky.“* Respondentka (65 let): *„Nestalo se, že by byly děti protivné, ale obejmou. Volají na nás, hlásí se. Jsme jejich babičky. Nejsme mimo, žijeme s nimi a jsme dohromady, jsme součástí.“*

Překvapila mě jejich vstřícnost. Přistěhovala jsem se, nikoho jsem tady neznala. Děti mě přijaly mile“

Respondentky se shodují v tom, že děti v družině jsou komunikativní a bezprostřední. Respondentka (64 let): *„Když jdu do města, tak na mě volají „babičko, babičko Helenko!“ Jedna holčička se mě zeptala, jestli mě může obejmout. Mamince říkala: „To je moje babička ze školy.“* Respondentka (65 let): *„Velmi ráda si s dětmi povídám, těším se na ně. Povykládám si s nimi, na chvíli jsem jejich babička.“*

Respondentky odpovídaly, že se jim líbí celý projekt a jeho myšlenka. Dle jejich názoru se děti mají možnost vrátit ke knížkám. Staří lidé jsou mnohdy osamoceni a bez svých rodin, které mají daleko. Respondentka (65 let): *„Projekt má smysl. I kdybychom mohly jednomu dítěti umožnit tímto způsobem vhléd do knih a zpřístupnit vztah ke čtení, tak to má smysl.“* V předčítání pohádek by seniorky uvítaly klasické pohádky, které děti vlastně vůbec neznají. Respondentka (64 let): *„Nehledě na to, že tato generace dětí nezná ani klasické pohádky v televizi, protože jsou u počítačů a někteří vůbec nečtou.“*

Pokud jde o komunikaci, obě respondentky potvrdily, že se k nim děti hlásí. Většinou na ně mávají nebo je zdraví „Ahoj babi“. Pro děti jsou součástí školní družiny. Seniorky se shodly na tom, že je děti přijaly do svého světa a jsou jejich „babičky“. Potvrdily, že odchází ze školy po čtení nabitě pozitivní energií od dětí. Mají dobrý pocit z předčítání, protože to má smysl. V současné době není generační soužití rodin ve městech tak časté. Rodiny bývají daleko od svých prarodičů a děti nebydlí se svými prarodiči. Respondentka (65 let): *„Když jsem se přestěhovala za synem, ve městě jsem nikoho neznala. Začala jsem chodit do knihovny. Když jsem šla poprvé do družiny číst pohádku, měla jsem strach, jak mě děti přijmou. Nejsem místní a přistěhovala jsem se. Byla jsem velice překvapená otevřeností dětí, jak se mnou srdečně komunikovaly a dávaly mi srdíčka.“* Respondentka (64 let): *Dávají mi přísun energie a za plotem na mě mávají. Volají na nás, říkají nám, jaké mají známky a že se těší, až přijdeme.“*

Při rozhovoru mi respondentky sdělily, jakou mají radost, když jim děti vyrobí dárky a nakreslí obrázky. Respondentka (64 let): *„Byla jsem překvapená srdečností, komunikativností a je vidět, že když něco namalují nebo nakreslí je to míněno upřímně a není tam, že něco musí. Obrázky si schovávám. Naplnila jsem několik pořadačů, které jsou teď*

plné obrázků od dětí. Nabíjí mě to, když si obrázky prohlížím. Mám z toho dobrý pocit.“
Respondentka (65 let): *„Těším se na děti. Vždycky dostaneme obrázky a vyrobené dárky. Všechno si schovávám. Je to radost.“*

Obě respondentky se shodly na tom, že jim jejich rodiče četli pohádky. Ve vzpomínkách se vrátily do dětství a k tomu, jak je rodiče vedli k četbě knih. Respondentka (65 let): *“Dostávala jsem od rodičů knížky. Vodili mě do knihovny nebo knihkupectví a podporovali mě ve čtení. To samé jsem dávala svému synovi. Večer jsem ho nechávala číst si knížku. Ted' od něj dostávám knihy a vždy mi to udělá radost. Čtu dětem od svých synovců a neteří.“* Respondentka (64 let): *„Ano, četla jsem dětem a čtu i svým vnukům. Oba chodí do knihovny a rodiče je vedou ke knihám. Snažím se, aby měli knihy rádi“*

Obě respondentky se shodly v tom, že se těší do školní družiny na předčítání pohádek dětem. Vyrobené dárečky od dětí si schovávají a vždy odchází ze školy s dobrým pocitem, že číst pohádky dětem, má smysl. Respondentky bydlí v blízkosti základní školy a vnímají blízkost školy jako výhodu.

Organizaci „Celé Česko čte dětem“ se daří pomocí akcí a projektů přibližovat dětem krásný svět knih a čtení. Projekt Babička a dědeček do školní družiny, patří k jednomu z projektů organizace Celé Česko čte dětem. Myšlenka propojit školní družinu s blízkostí domu seniorů se tímto projektem naplnila. Navázaly se velmi hezké vztahy mezi dětmi a seniorkami. Respondentky potvrdily, že odchází ze školy po čtení nabitě pozitivní energií od dětí.

4.2 Závěr výzkumného šetření

Myšlenka propojení seniorů a dětí v družině se naplnila díky organizaci „Celé Česko čte dětem“. Některé děti nemají prarodiče a tímto způsobem se mohou setkat s generací, kterou vlastně neznají. Obě respondentky se shodly v tom, že je děti oslovují na ulici a volají na ně „babičko“. Hlásí se k nim a přijaly je jako vlastní „babičky“. Respondentky vnímají čtení dětem ve školní družině jako smysluplný projekt, díky kterému získají děti vztah

k pohádkám. Některé děti nezajímá četba. Je důležité, aby se jim knihy připomínaly. Děti mohou objevit moudrost právě v knihách.

U dětí jsem viděla, jak byly rády, že k nim do družiny chodí číst babičky pohádky. Při předčítání pohádky poslouchaly a následně kreslily přečtený pohádkový příběh. S nadšením vyráběly dárečky pro „babičky“. Tímto projektem se podařilo navázat velmi hezké vztahy se seniory a myšlenka projektu se naplnila. Důkazem toho je bezprostřednost a upřímnost dětí. Stačí, když jsou děti u plotu a vidí procházet „babičky“. Jejich reakce svědčí o tom, že jsou pro ně blízké a jim chtějí sdělit novinky ze svého dětského světa. Mají potřebu vyprávět, jaké mají známky ve škole, co se stalo nového. Děti jsou rády, že „babičky“ chodí do školy číst pohádky. Na druhé straně jsou děti, které čtení nebaví a nezajímají je knihy. Doma některé děti moc nečtou a neznají předčítání od rodičů. Pokud nejsou vedené od rodičů k četbě, pak se vztah ke knihám a čtení navazuje velmi špatně. Dítě nechápe, proč by mělo číst, nevidí smysl toho, proč ztrácet čas s knihou v ruce.

Prostřednictvím projektu Babička a dědeček do školní družiny se podařilo propojit vztahy mezi seniory a dětmi ze školy. Každý týden se ve školní družině potkávaly rozdílné generace u jedné předčítané pohádky. Navázaly se velmi hezké vztahy mezi dětmi a seniory. Důkazem toho jsou spontánní reakce dětí, ke kterým patří hlasité volání, mávání a sdělování toho, co se děje v jejich životě a ve škole. Respondentky, které chodily do školní družiny číst pohádky, byly z projektu nadšené. Návštěva školní družiny pro ně byla dnem, na který se těšily. Děti jim předaly část svého světa a to povídáním o škole, známkách a kamarádech. Respondentky mi velmi často říkaly, že tohle je pro ně poslání.

Závěr

„Vždyť vztahy k dětem znovu ožívají ve vztazích k vnoučatům a rodičovství přechází v prarodičovství celkem plynule. U vnuků se hledají rodové znaky tělesné i povahové, pokračují výchovné zásady, tvoří se rodinná tradice.“ (Matějček, 2017, s. 23).

Díky bakalářské práci jsem zjistila, že děti neztratily zájem o četbu knih. Jde spíše o to, že jsou v současné době lákavější možnosti využití volného času. Děti, které nejsou vedené ke čtení samy, nečtou. Někteří raději tráví čas hraním her na počítači nebo u televize.

Četba umožňuje snadnější přístup k informacím a obohacuje všeobecné znalosti čtenáře. Čtení knih má vliv na učební výsledky ve škole, zlepšuje vztah k učení a podílí se na školních úspěších. Správně vybraná literatura formuje čtecí návyky a zároveň umožňuje získávání vědomostí.

Pro děti je důležité vyrůstat v rodinném prostředí, které podporuje jeho vývoj. Čtení může být příjemným každodenním rituálem. Předčítat knížky mohou rodiče i prarodiče. Pro emocionální vývoj dítě mají tyto rituály nedocenitelný význam. Četbou se rozvíjí dětská fantazie a představivost. Obecně lze říci, že čtenářská gramotnost je proces, kterému se utváří základy v rodině a pokračuje se ve školkách, školách, kde se ve vzdělávání také utváří. V rodinách se díky četní a čtenářství rozvíjí sociální vztahy mezi rodiči a dětmi. Předčítání rodičů dětem, ale i ve školách pedagogů dětem, hraje velkou a nezastupitelnou roli v rozvíjení čtenářské gramotnosti. Fasnerová (2016) upozorňuje: *„V domácím prostředí se prostřednictvím předčítání formují daleko pevnější vztahy mezi rodiči a dětmi a dají se tímto způsobem řešit mnohé obtížné řešitelné problémy, které období pubescence přináší. Velký význam má předčítání také v oblasti edukace, kdy žák získává ve čtení jistotu, zde se vytváří základ pro celoživotní vzdělávání.“ (Fasnerová, 2016, s. 239).*

Referenční seznam

- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina & Vlasta, ŠMARDOVÁ. 2011. *Školní zralost*. Brno: Computer Press, 104 s. ISBN 978-80-251-2569-4.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. 2011. *Čtení s porozuměním a hry s jazykem*. Brno: Edika, 64 s. ISBN 978-80-266-0004-6.
- BERTINI, Kristine. 2013. *Sendvičová rodina, souběžná péče o malé děti a seniory*. Praha: Portál, 216 s. ISBN 978-80-262-0478-7.
- BETTELHEIM, Bruno. 2000. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 335 s. ISBN 80-7106-290-1.
- BURDA, Patrik. & Lenka, ŠTOLCOVÁ. 2016. *Ošetrovatelská péče*. Praha: Grada. 234 s. ISBN 978-80-247-5334-8.
- ČÁP, Jan & Jiří, MAREŠ. 2007. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 656 s. ISBN 978-80-7367-273-7.
- ČELEDOVÁ, Libuše. KALVACH, Zdeněk. ČEVELA, Rostislav. 2016. *Úvod do gerontologie*. Praha: Karolinum, 151 s. ISBN 978-80-246-3404-3
- ČERNÝ, Michal. 2016. *Jak učit sám sebe*. Brno: BizBooks, 176 s. ISBN 978-80-265-0519-8
- DOLEŽALOVÁ, Jana. 2014. *Čtenářská gramotnost*. Hradec Králové: Gaudeamus, ISBN 978-80-7435-520-2.
- DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. 2012. *Kvalita života seniorů*. Praha: Grada, 112 s. ISBN 978-80-247-4138-3.
- FASNEROVÁ, Martina. 2018. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 282 s. ISBN 978-80-271-0289-1.
- GLASER, Uta. 2012. *Tajná kniha rodičovských triků*. Brno: CPRES, Albatros Media, 192 s. ISBN 978-80-264-0003-5
- HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav & Jiřina, PÁVKOVÁ. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HOLCZEROVÁ, Vladimíra & Dagmar, DVOŘÁČKOVÁ. 2013. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada, 96 s. ISBN 978-80-247-4697-5.

- HORÁKOVÁ HOSKOVCOVÁ, Simona. & Lucie, SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ. 2009. *Výchova k psychické odolnosti dítěte*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-2206-1.
- CHALOUPKA, Otakar & Vladimír, NEZKUSIL. 1976. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury II*. Praha: Albatros, 28 s. Bez ISBN.
- CHRÁSKA, Miroslav. 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. 2.vyd. Praha: Grada. 256 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JANIŠ, Kamil. & Jitka, SKOPALOVÁ. 2016. *Volný čas seniorů*. Praha: Grada, 160 s. ISBN 978-80-247-5535-9.
- JEDLIČKA, Richard. 2017. *Psychický vývoj dítěte a výchova. Jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada, 280 s. ISBN 978-80-271-0096-5.
- KIŠOVÁ, Hana. & MALÁ, Hana. 2012. *Cvičíme, posilujeme a hrajeme si s dětmi*. Praha: Grada. 104 s. ISBN 978-80-247-3977-9.
- KLEVETOVÁ, Dana. 2017. *Motivační prvky při práci se seniory*. 2.vyd. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-271-0102-3.
- KREISLOVÁ, Zdenka. 2008. *Krok za krokem 1. třídou*. Praha: Grada, 168 s. ISBN 978-80-247-2038-8.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. 2011. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie*. Praha: Grada. 144 s. ISBN 978-80-247-3604-4.
- MATĚJČEK, Zdeněk & Zdeněk, DYTRYCH. 1997. *Radosti a strasti prarodičů aneb když máme vnoučata*. Praha: Grada, 144 s. ISBN 80-7169-455-X.
- MATĚJČEK, Zdeněk. 1994. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 109 s. ISBN 80-7178-006-5.
- MATĚJČEK, Zdeněk. 2000. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf, 285 s. ISBN 80-85912-29-5.
- MATĚJČEK, Zdeněk. 2017. *Rodiče a děti*. 3. upravené vyd. (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 360 s. ISBN 978-80-7429-797-7.
- MEDINA, John. 2019. *Nestárnoucí mozek*. Brno: CPRES, Albatros Media, 248 s. ISBN 978-80-264-2359-1.
- MLÝNKOVÁ, Jana. 2011. *Péče o staré občany*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.

- MÜLLER, Oldřich. & kol. 2014. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2. vyd. Praha: Grada. 512 s. ISBN 978-80-247-4172-7.
- NEVOLOVÁ, Monika. 2017. *Přestaň prezentovat, začni vyprávět: Storytelling – odliš se od ostatních*. Praha: Grada. 184 s. ISBN 978-80-247-5664-6.
- NOVÁK, Tomáš. 2014. *Jak (ne)rozumět emocím stárnoucích rodičů*. Praha: Grada. 112 s. ISBN 978-80-247-5152-8.
- PREKOP, Jirina. 2001. *Jak být dobrým rodičem, krůpěje výchovných moudrostí*. Praha: Grada, 84 s. ISBN 978-80-247-9063-7.
- PRŮCHA, Jan & Jaroslav, VETEŠKA. 2014. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 320 s. ISBN 978-80-247-4748-4.
- PRŮCHA, Jan. 2014. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada. 152 s. ISBN 978-80-247-5232-7.
- ŘÍČAN, Pavel. 2013. *S dětmi chytře a moudře*. Praha: Portál, 176 s. ISBN 978-80-262-0343-8.
- ŠAUEROVÁ, Markéta. ŠPAČKOVÁ, Klára. & Eva, NECHLEBOVÁ. 2012. *Speciální pedagogika v praxi. Komplexní péče o děti s SPUCH*. Praha: Grada. 248 s. ISBN 978-80-247-4369-1.
- ŠIKULOVÁ, Renata. & Vlasta, RYTÍŘOVÁ. 2006. *Pohádkové příběhy k zábavě i učení*. Praha: Grada, 156 s. ISBN 978-80-247-1361-8.
- ŠMELOVÁ, Eva. & Michaela, PRÁŠILOVÁ. 2018. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-262-1302-4.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. 2008. *Průvodce dětským světem*. Praha: Grada, 192 s. ISBN 978-80-247-1907-8.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. 2009. *Komunikace mezi rodičem a dítětem*. Praha: Grada, 104 s. ISBN 978-80-247-2698-4.
- ŠPATENKOVÁ, Naděžda. & Lucie, SMÉKALOVÁ. 2015. *Edukace seniorů: Geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-247-5446-8.
- ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Kateřina. 2018. *Techniky osobnostního rozvoje a duševní hygieny učitele*. Praha: Grada. 280 s. ISBN 978-80-271-0470-3.
- VÁGNEROVÁ, Marie. 2007. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.

WALKER, Ian. 2013. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-3920-5

Elektronické zdroje:

Celé Česko čte dětem. 2014. [online]. Railsformers s.r.o. © 2014. [cit. 2019-10-4].
Dostupné z: www.celeceskoctedetem.cz

Celé Slovensko číta deťom. 2019. [online]. CTS Europe s.r.o. © 2019. [cit. 2019-10-4].
Dostupné z: www.celeslovenskocitadetom.sk

Celé Polsko čte dětem. 2012. [online]. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. 2012. [cit. 2019-10-4]. Dostupné z: <http://www.calapolskacztyadzieciom.pl>

Celé Slovinsko čte dětem. 2012. [online]. Visos teisės saugomos. Mažoji Princesės fondas © 2012. [citace 2019-10-4]. Dostupné z: www.vlsv.lt

Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů. 2010. [online]. MŠMT. 2010. [cit. 2019-02-4] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz>

PISA. 2012. [online] Česká školní inspekce © 2012 [citace 2019-05-4]
Dostupné z: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>

Seznam grafů a tabulek

Tabulka 1. - Respondenti, kteří se zúčastnili projektu Babička a dědeček do školní družiny	32
Tabulka 2. - Otázka: Co je nejlepší na odpoledním programu s babičkou?	32
Tabulka 3. - Otázka: Těšíš se na babičky, které k vám chodí číst pohádky?	32
Tabulka 4. - Otázka: Kdo ti čte nejčastěji pohádky?	33
Tabulka 5. - Otázka: Čteš si sám/a doma knížky?	33
Tabulka 6. - Otázka: Otázka: Předčítáš někomu pohádky nebo příběhy z knížky?	34
Graf č. 1 Vyjádření dětí, zda se těší na babičky, které jim přichází číst pohádky (vlastní výzkum).....	35
Graf č. 2 Vyjádření dětí, kdo jim čte nejčastěji pohádky (vlastní výzkum).	35

Souhrn

Bakalářská práce je zaměřena na čtení pohádek v rodině a ve škole. Obsahuje podrobnější popis četby a předčítání pro vývoj dětí. Vysvětluje vliv četby na prohlubování vzájemných mezigeneračních vztahů. Poznatky z teoretické části jsou srovnány se zjištěním z realizovaného výzkumu. Prostřednictvím společnosti Celé Česko čte dětem a jejich projektu byly realizovány rozhovory nejen s dětmi, ale také se seniorkami. Ve výzkumné části bylo formulováno šest výzkumných předpokladů. Celkem byly uskutečněny dva rozhovory. Poznatky zjištěné na základě rozhovorů byly zpracovány kvalitativně. Výzkum prokázal, že projekt prohlubuje čtenářskou gramotnost a napomáhá rozvoji mezigeneračních vztahů. Byly potvrzeny všechny výzkumné předpoklady. Četba a předčítání může upevňovat vztah mezi dětmi a seniory. Díky projektu se podařilo podpořit vztahy mezi seniory a dětmi ze školy. U některých dětí se potvrdil zájem o četbu a knihy. Čtení knih má vliv na rozvíjení jazykové kultury a vyjadřovací schopnosti. Je velmi důležité podporovat děti v zájmu o knihy a četbu.

Summary

The bachelor thesis is focused on reading fairy tales in both the family and school environments. It contains a more detailed description of the readings and the effects of reading on the children's development. It explores the influence reading has on deepening intergenerational relationships. The findings from the theoretical part are compared with the findings from the realized research. Through the company “Celé Česko čte dětem” and its project, there were interviews with children and seniors. Using two different sets of interview questions, six research assumptions were formulated in the research section. The findings of the interviews were processed qualitatively. The research has shown that the project deepens reading literacy and helps to develop intergenerational relationships. All research assumptions were confirmed. Reading together can strengthen the relationship between children and the elderly. Thanks to the project, we managed to improve relations between seniors and school children. Some children have confirmed an interest in reading and books. Reading affects the development of both expression and the language culture. It is very important to support children in the interest of books and reading in general.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Otázky rozhovoru pro žáky

Příloha č. 2 – Otázky rozhovoru pro seniorky

Příloha č. 3 – Obrázek loga společnosti Celé Česko čte dětem

Příloha 1 – Otázky rozhovoru pro žáky

Otázka č. 1

Co je nejlepší na programu s babičkou?

Otázka č. 2

Těšíš se na babičky, které k vám chodí číst pohádky?

Otázka č. 3

Kdo ti čte nejčastěji pohádky?

Otázka č. 4

Čteš si sám/a doma knížky?

Otázka č. 5

Předcítáš někomu pohádky nebo příběhy z knížky?

Příloha 2 – Otázky rozhovoru pro seniorky

Otázka č. 1

Proč jste do projektu šly?

Otázka č. 2

Co se Vám líbí / nelíbí na projektu?

Otázka č. 3

Myslíte si, že má smysl číst dětem pohádky?

Otázka č. 4

Komunikujete rádi s dětmi v družině?

Otázka č. 5

Myslíte si, že jsou děti málo komunikativní?

Otázka č. 6

Čtli Vám rodiče pohádky, když jste byly jako děti?

Otázka č. 7

Předčítaly jste svým dětem nebo vnoučatům pohádky?

Otázka č. 8

Těšíte se na děti a předčítání do školní družiny?

Otázka č. 9

Bylo něco konkrétního, na co jste se těšily?

Příloha 3 – Obrázek loga společnosti Celé Česko čte dětem

Zdroj: (www.celeceskoctedetem.cz)

Anotace

Jméno a příjmení:	Valérie Štoksová
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	PaedDr. et Mgr. Marie Chrásková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Vyprávění pohádek jako prostředek prohloubení mezigeneračních vztahů dětí a seniorů
Název v angličtině:	Storytelling as the means of strengthening children-seniors relationships
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce je zaměřena na čtení pohádek v rodině a ve škole. Obsahuje podrobnější popis četby a předčítání pro vývoj dětí. Vysvětluje vliv četby na prohlubování vzájemných mezigeneračních vztahů. Poznatky z teoretické části jsou srovnány se zjištěním z realizovaného výzkumu. Prostřednictvím společnosti Celé Česko čte dětem a jejich projektu byly realizovány rozhovory nejen s dětmi, ale také se seniorkami. Ve výzkumné části bylo formulováno šest výzkumných předpokladů. Celkem byly uskutečněny dva rozhovory. Poznatky zjištěné na základě rozhovorů byly zpracovány kvalitativně. Výzkum prokázal, že projekt prohlubuje čtenářskou gramotnost a napomáhá rozvoji mezigeneračních vztahů. Byly potvrzeny všechny výzkumné předpoklady. Četba a předčítání může upevňovat vztah mezi dětmi a seniory. Díky projektu se podařilo podpořit vztahy mezi seniory a dětmi ze školy. U některých dětí se potvrdil zájem o četbu a knihy. Je velmi důležité podporovat děti v zájmu o knihy a četbu. Čtení knih má vliv na rozvíjení jazykové kultury a vyjadřovací schopnosti.</p>
Klíčová slova:	rodina, mezigenerační vztahy, pohádky, mezigenerační učení, senior, školní družina

Anotace v angličtině:	<p>The bachelor thesis is focused on reading fairy tales in both the family and school environments. It contains a more detailed description of the readings and the effects of reading on the children's development. It explores the influence reading has on deepening intergenerational relationships. The findings from the theoretical part are compared with the findings from the realized research. Through the company “Celé Česko čte dětem” and its project, there were interviews with children and seniors. Using two different sets of interview questions, six research assumptions were formulated in the research section. The findings of the interviews were processed qualitatively. The research has shown that the project deepens reading literacy and helps to develop intergenerational relationships. All research assumptions were confirmed. Reading together can strengthen the relationship between children and the elderly. Thanks to the project, we managed to improve relations between seniors and school children. Some children have confirmed an interest in reading and books. It is very important to support children in the interest of books and reading in general. Reading affects the development of both expression and the language culture.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>family, intergenerational relationships, fairy tales, intergenerational learning, senior, school club</p>
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 – Otázky rozhovoru pro žáky Příloha č. 2 – Otázky rozhovoru pro seniorky Příloha č. 3 – Obrázek loga společnosti Celé Česko čte dětem</p>
Rozsah práce:	<p>51 s. 3 s. příloh</p>
Jazyk práce:	<p>Český jazyk</p>